

ROSTRA ECONOMICA

SURINAME NUMMER

INHOUD

Voorwoord	Dr. P. A. M. van Philips	1
Redactionele verantwoording		2
Schetsje van de Surinaamse economie	Drs. Y. B. de Wit	3
Deel van de kaart van Suriname		4
De klein-landbouw in Suriname	Ir. G. P. Tiggelman	8
Het Brokopondo Project: een „joint-venture”	Ir. H. Meijer	14
Een dagje uit met de Distrikts-Kommissaris	J. Douglas	18
Bosbeheer in Suriname		23
Enige aspecten van het Wageningen Project in Suriname Stichting voor de ontwikkeling van machinale landbouw in Suriname		28
De Hindostanen in Suriname	Drs. J. D. Speckmann	32
Lijst van geslaagden		36

P. J. W. Rothert Docent Handelswetenschappen
BIESBOSCHSTRAAT 36 III - AMSTERDAM-Z. - TELEFOON 710941

Repeteert voor:

FINANCIELE REKENKUNDE EN VOORTGEZET BOEKHOUDEN

Opleiding voor praktijkexamen boekhouden.

Opleiding voor

**Tentamen en
Praktijkexamen Boekhouden**

A. VAN DER KUIJ,

Leraar M.O. Handelsw.

Prinsengracht 796 Amsterdam-C., Tel. 221845

W. J. Heydeman

repeteert voor *Elementaire Statistiek*
Financiële Rekenkunde

leidt op voor *Praktijkexamen Boekhouden*

WARMONDSTRAAT 173 I AMSTERDAM-WI
TELEFOON 1218 03

Mr. H. VAN DER MEULEN

tenteert

voor **Candidaats en Doctoraal examen**

BURGERLIJK-, HANDELS- EN ARBEIDSRECHT

JAC. OBRECHTSTRAAT 17 II - AMSTERDAM

ROSTRA ECONOMICA

MAANDBLAD VAN DE STUDIEVERENIGING DER ECONOMISCHE
FACULTEIT VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactie: P. Bottelier, J. J. Meltzer, P. C. Maljers, J. A. Sillem,
Gelieve stukken voor de redactie bestemd te zenden aan: P. C.
Maljers, Nieuwe Herengracht 91. — Voor advertenties wende men
zich tot: R. Schöndorff, Drift 35, Laren (N.H.).

Voorwoord

Een voorwoord schrijven is een eervolle en bijzonder plezierige bezigheid. Ik heb er de afgelopen jaren reeds meerdere mogen schrijven. Maar zelden zette ik mij hieraan met zoveel genoegen als dat nu het geval is.

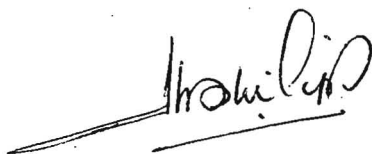
De redenen hiervan zijn duister noch geheim. Oude banden, èn met Rostra Economica èn met het schone Suriname zijn in deze voor de hand liggende factoren. Maar méér nog dan deze goede relaties schenkt mij het bijzonder genoegen, de duidelijk te constateren steed groter wordende belangstelling, welke de studentenwereld aan de dag legt voor de problemen waarmede de landen hunner vrienden worstelen.

Immers, de studentenwereld van vandaag bergt in zich de potentiële beleidslieden van morgen. Beleidslieden op het vlak van het particuliere bedrijf; beleidslieden ook op het stuk van de Staatspolitiek. Een grotere kennis van, en een beter begrip voor de zaken van anderen bij hen die straks geroepen zijn leiding te geven, kan niet anders dan goede verwachtingen wekken voor de toekomst. En is deze groeiende belangstelling voor hetgeen elders geschiedt, en waarom het zo geschiedt, geen duidelijk gloriën aan de kim van een betere wereld van morgen?

De Redactie van Rostra Economica heeft het hare hiertoe willen bijdragen. Het hemd is haar nader dan de rok en alzo is het redactionele oog gevallen op het al te lang zo weinig bekend gebleven Rijksdeel Suriname. Suriname met zijn boeiende bonte bevolking, met zijn machtige oerwouden en trotse stromen, met zijn zonnig klimaat en de onvergelykelijke tropennachten, maar ook met zijn versnelde evenwichtige groei naar een hoger welvaartsniveau, is deze belangstelling ten volle waard.

Ik draag de overtuiging dat deze Surinaamse schotel bij de lezeressen en lezers van Rostra Economica in de smaak zal vallen.

En moge het naar meer smaken.

P. A. M. van Philips

Redactionele verantwoording

De bedoeling van dit nummer is duidelijk. Suriname is ook in academische kringen in Nederland bij velen nog te onbekend om bemind te zijn. Zowel het wetenschappelijke als het culturele contact tussen Nederland en Suriname is helaas nog voornamelijk beperkt tot eenrichtingsverkeer. De kinderen op Surinaamse scholen leren wel, dat de Rijn bij Lobith in ons land stroomt maar de meeste Nederlandse schoolkinderen hebben nooit van Brokopondo gehoord en veel volwassen Nederlanders weten van Suriname niet veel meer dan dat het destijds met Engeland tegen New York werd geruild. Dit voorbeeld is niet erg belangrijk en het klinkt misschien wat lachwekkend maar het illustreert niettemin, dat de veel gehoorde klacht van Surinamers over al te gebrekkige Nederlandse kennis van en belangstelling voor hun land niet zelden gegrond is.

Mede dankzij verschillende vormen van propaganda voor Suriname is de laatste jaren de aandacht voor het land sterk gegroeid. Dit Surinamenummer van *Rostra Economica* is één van de vele uitingen van deze ontwikkeling en tevens een mogelijke bijdrage tot verdere groei. Suriname heeft vooral ook voor economisch belangrijke uiterst boeiende aspecten, waarvan bovendien de actualiteit bij het perse gaan van dit nummer zeer groot is nu in Den Haag met de vertegenwoordigers van de verschillende Rijksdelen wordt geconfereerd over de mogelijke herzieningen van het Koninkrijksstatuut.

Uit de vele op Suriname betrekking hebbende onderwerpen heeft de redactie een greep gedaan, waarbij uiteraard niet naar volledigheid kon worden gestreefd. Wel heeft zij getracht van de economische aspecten van de Surinaamse economie een enigermate representatief beeld te verschaffen. Zij is in deze opzet slechts zeer ten dele geslaagd, daar, om maar een voorbeeld te noemen, een bijdrage over de uitermate belangrijke Surinaamse industrialisatie om wille van het tijdig verschijnen van dit nummer moest komen te vervallen. Een beschouwing over de actuele en interessante problematiek betreffende de aansluiting van Suriname bij de E.E.G., ontbreekt helaas ook. Zo zijn meerdere hiaten aan te wijzen. Ook in de accentuering van de belangrijkheid van de bepaalde vraagstukken kan de werkelijkheid hier en daar geweld zijn aangedaan. Op enkele plaatsen treft de lezer korte redactionele notities over Suriname aan, welke beogen de ernstigste tekorten te helpen opvullen.

Dit nummer heeft niet een uitsluitend

economisch karakter, daar het ook een bijdrage van een socioloog over de Hindostanen en een beschouwing van een Districts-Commissaris over zijn eigen werkzaamheden bevat. Het wekt wellicht verwondering, dat alleen een artikel over de Hindostanen, welke quantitatief niet eens de belangrijkste bevolkingsgroep vormen; en niet over andere rassen en/of groepen is opgenomen. In dit opzicht is het nummer dus in het geheel niet representatief. De bonte, cosmopolitische samenstelling van de Surinaamse bevolking zou waarlijk meer aandacht verdienen dan zij in dit nummer verkrijgt. De redactie heeft zich echter op dit terrein om verschillende redenen drastisch moeten beperken en hoopt, dat de bijdrage over de Hindostanen het algemene beeld niet scheef zal trekken.

Het idee een speciaal nummer van *Rostra* geheel aan Suriname te wijden is ontstaan in juni 1960, nadat de redactie op zeer vriendschappelijke wijze in een Haags hotel is ontvangen door haar oudlid, Dr. P. A. M. van Philips, die als Minister van Economische Zaken van Suriname korte tijd in Holland verbleef. Dr. Van Philips, wiens raad en steun bij de voorbereidingen van dit nummer van groot gewicht zijn geweest, was tevens de meest aangewezen figuur om een voorwoord voor dit nummer te schrijven, daar in de persoon van deze Surinamer de vrij zeldzame kwaliteiten van oud-*Rostra*-redacteur, ex-minister van Suriname en nieuwe lector aan onze faculteit verenigd zijn. Als een vorm van introductie bij die studenten, die hem nog niet ontmoetten, is het de redactie een voorrecht in deze verantwoording een foto van Dr. Van Philips af te mogen drukken.

De redactie is ook veel dank verschuldigd aan Prof. Dr. G. H. van der Kolff, die haar met name zeer behulpzaam is geweest bij het vinden van geschikte scribenten voor dit nummer en natuurlijk ook aan de auteurs van de bijdragen zelf, die allen Surinamer of in Suriname woonachtig Nederlander zijn en uit hoofde van hun werkring bij uitstek deskundig

op het terrein van hun onderwerp mogen worden geacht.

Last but not least in deze rij van acknowledgements dankt de redactie diegenen, die met hun financiële bijdragen het verschijnen van dit nummer hebben mogelijk gemaakt en hun naam niet vermeld wensen te zien.

Redactie.

Schetsje van de Surinaamse economie

In kort bestek het economisch leven van een land beschrijven zonder de werkelijkheid geweld aan te doen door grove onvolledigheid of verkeerde accenten is een moeilijke opgave. Een vergelijking met de pogingen van beeldende kunstenaars om in het platte vlak door enkele lijnen een stukje waarneembare wereld weer te geven dringt zich op en heeft in dit geval geleid tot bovenstaande titel. Gelijk de tekenaar doet wanneer hij schetst wordt in het onderstaande het onderwerp en het aantal lijnen om dit weer te geven sterk beperkt, de achtergrond verwaarloosd en de kleurgeving achterwege gelaten.

Het is de bedoeling om op beknopte wijze iets over de economische structuur en de economische ontwikkeling van Suriname te schrijven en een vluchtige blik in de toekomst te werpen. Bronnen die ter beschikking staan om er gegevens aan te ontlenen zijn èn gering in aantal èn nogal summier in hun informatie. Dit neemt niet weg, dat sommige van bijzonder groot belang zijn en vermelding ver-

dienen, mede omdat het cijfermateriaal dat hier wordt gebruikt er grotendeels aan is ontleend. Het zijn: het zgn. Rapport van de missie Lief tinck-Goedhart, de jaarverslagen van de Centrale Bank van Suriname, het Rapport van de Werkgroep Nationale Jaarrekeningen en het rapport van de Adviesraad voor de herziening van het Tienjarenplan.

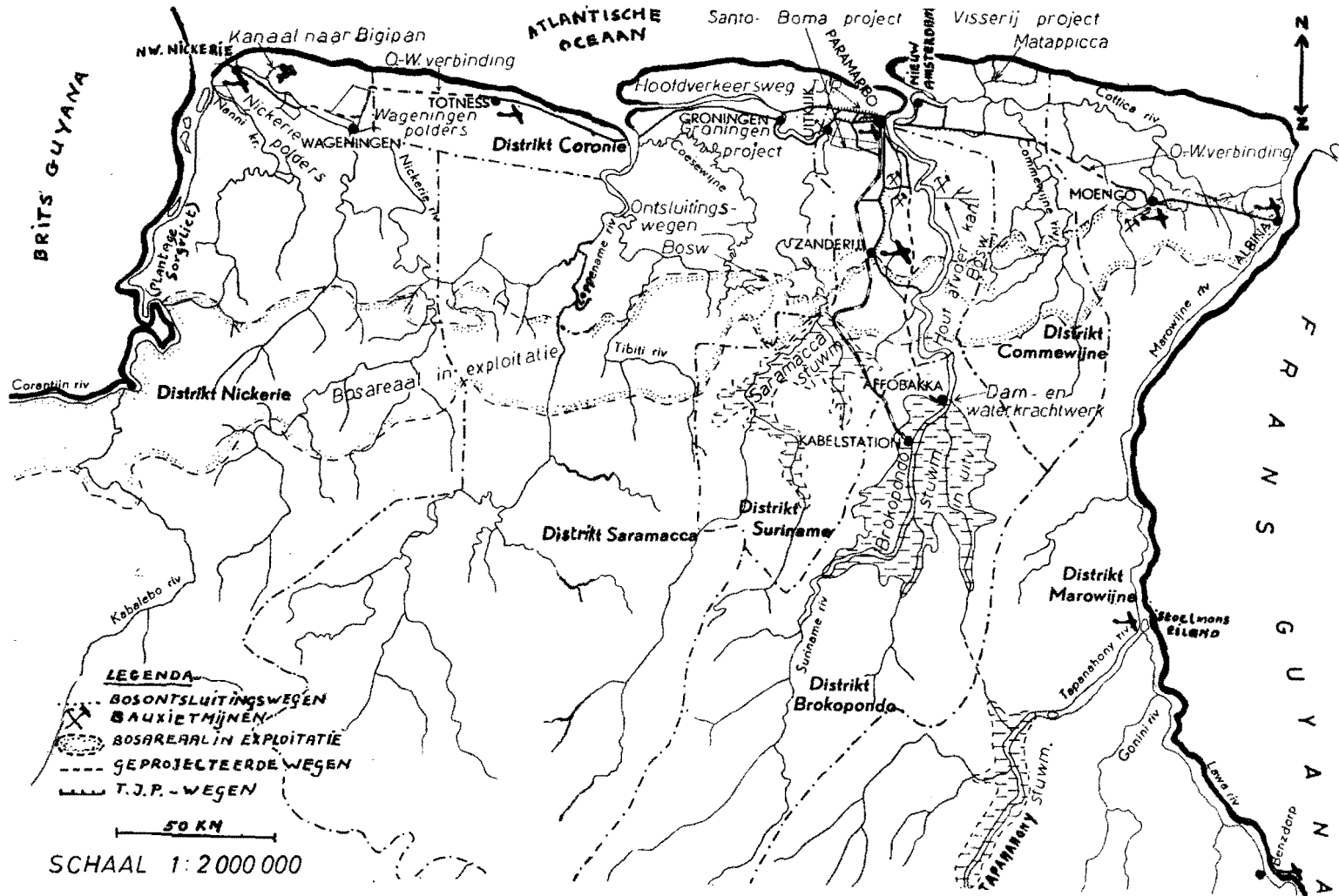
De economische structuur van Suriname.

Suriname is naar oppervlakte gezien een groot land, dat wordt bewoond door weinig mensen. Aan de hand van tabel 1, waarin ik enkele belangrijke grootheden voor het jaar 1958 heb samengevat, kunnen we nagaan op welke economische activiteiten deze mensen, de Surinaamse bevolking — de lezer wordt verondersteld te weten, dat deze uit een charmante en bonte verscheidenheid van rassen is samengesteld — zich toeleggen en in welke mate zij er daarbij in slagen om tot welvaart te geraken.

Sector	Bijdragen tot het bruto nat. produkt in mln Sf	Aantal in de sector werkzame personen
0 Landbouw	21 - 15%	44000 - 58%
waarvan: kleinlandbouw	16 - 11%	40000 - 50%
grootlandbouw	5 - 4%	4000 - 5%
Bosbouw	3	1000
1 Mijnbouw	43 of 31%	3000 of 4%
2*3 Nijverheid	7000	12%
4 Bouwnijverheid	17 - 12%	1500
5 Electriciteit, gas, water		500
6 Handel	22 - 15%	5000 - 6,5%
7 Transport		
8 Diensten	13	5000
9 Overheid (bestuursdiensten en overheidsbedrijven)	22	9000
Totaal <i>werkzamen?</i>	141	76000

Tabel 1. Raming van de bijdragen tot het bruto nationaal produkt en het aantal personen werkzaam in de verschillende economische sectoren in 1958.

1958	Sector I	II		III		nederland 1956		
		aantal personen	bronge y	I	II	3		
	landbouw	58%	15%					
	Mijnbouw	4%	31%					
	Nijverheid	12%	12%					
	Handel	7%	15%					
		2 19%	27%					

➤ Om te beginnen blijkt, dat een bijzonder groot deel van de beroepsbevolking werkzaam is in de landbouw en wel voornamelijk in de kleinlandbouw. Daarom is het van extra belang te constateren, dat de bijdrage van deze sector in het bruto nationaal produkt maar bescheiden en in verhouding tot het aantal beroepsbeoefenaren daarin werkzaam zelfs erg laag is. Zoals in vele onderontwikkelde gebieden beheersen de problemen van de kleinlandbouw vele van de moeilijkheden op economisch gebied, zo niet direct dan toch indirect. De omstandigheden waaronder de kleinlandbouw wordt beoefend zijn ongunstig en zonder zomaar causale verbanden te leggen wil ik hierbij wijzen op het verbaasd kleine

areaal nl. ongeveer 2/3 ha. per werker, de primitieve wijze van bewerking van het land, het beperkte aantal gewassen waarvan rijst veruit het belangrijkste is en de gebrekkige handelskanalen om de weinige produkten, die niet direct voor eigen gebruik nodig zijn op de markt te brengen. Het is het beeld van de zelfgenoegzame agrarische maatschappij, waar men maar net boven het bestaansminimum — whatever that may be — leeft en het geldinkomen vreselijk laag is. Dit laatste wordt wel geïllustreerd door het feit, dat nog geen 3% van de landbouwers belastingplichtig is en dat de uitvoer voor hoogstens 4% bestaat uit kleinlandbouw-produkten.

Produkt	Uitvoer		Goederensoort	Invoer	
	Waarde in mln Sf			Waarde in mln Sf	
Bauxiet	48,8		Consumptiegoederen	24,5	
Triplex	4,3		waarvan voedingsmiddelen	8,5	
Rijst	3,7		kleding	2,5	
Diverse houtsoorten	1,3		overige	13,5	
Citrus	0,9		Grond- en hulpstoffen	23,7	
Koffie	0,5		Investeringsgoederen	15,2	
Herenconfectie	0,5		waarvan machines voor		
Balata	0,3		bauxietwinning	3,5	
Cacao	0,2		overige	11,7	
Cocosnoten	0,1		Brandstoffen, smeermiddelen	6,9	
Suiker	0,1		Personenauto's en motorrijw.	2,3	
Overige	0,5				
Totaal	61,2		Totaal	71,4	

Tabel 2. De waarde van de Surinaamse in- en uitvoer naar produkt of goederen-soort in 1958.

De grootlandbouw, die Suriname eens het predicaat Neerlands rijkste kolonie heeft verschaft en die ook heden ten dage nog in de karakteristieke plantagevorm wordt uitgeoefend, is na een bijkans oneindig lange periode van verval, vermoedelijk sinds kort, het dieptepunt gepasseerd. Citrus, suiker, koffie, cacao en rijst zijn de belangrijkste produkten. Zoals tabel 1 aangeeft, biedt ze werkgelegenheid aan 4000 werkers, hetgeen aanzienlijk is. Een geheel nieuwe loot aan de stam der grootlandbouw is het project Wageningen, waar op unieke wijze rijst mechanisch wordt verbouwd. Er is over dit bedrijf in de laatste tijd heel wat deining geweest — mede door onhandige uitlatingen van Nederlandse ministers —, maar naar mijn mening zou bij toepassing van de zgn. National income test (Tinbergen) blijken, dat hier sprake is geweest van verantwoorde en doelmatige investeringen. De grootlandbouw verzorgt vrijwel de gehele agrarische export en de „Wageningse” rijst is daarbij van overheersend belang.

Al is Suriname altijd voor meer dan 80% bedekt geweest met tropisch oerwoud, toch is de exploitatie van de potentiële rijkdommen die de bossen herbergen van recente datum en vooral waar het de exploitatie van hout betreft; een ander bosprodukt, balata, is nl. in het verleden wel van enige betekenis geweest. Het is daarom verheugend, dat tegenwoordig de nog kleine sector bosbouw toch reeds een merkbare invloed heeft op het totale beeld van de Surinaamse economie. Vooral voor de export is het hout en de daarmee ten nauwste verband houdende houtindustrie van groot belang. Het grootste gedeelte van deze activiteiten komt voor rekening van Bruynzeel en dit illustreert hoe in een „klein” land als Suriname de beslissingen van één bedrijf aangaande vestiging, onderzoek, uitbreiding etc. een belangrijke invloed op de totale economische ontwikkeling kunnen uitoefenen.

Een nog betere illustratie hiervan leveren de Surinaamse mijnbouwbedrijven, die de bauxietwinning ter hand hebben

genomen. Het zijn er twee: de Surinam Aluminium Company (Suralco) en de Billiton Maatschappij Suriname. Zonder te overdrijven kan men wel stellen, dat de bauxiet zowel de kurk is, waar de Surinaamse economie in de afgelopen decennia op heeft gedreven als de magneet, die in de toekomst het economisch leven verder zal optrekken naar sferen van hogere welvaart. Het zeer aanzienlijke deel van het nationaal produkt dat toe te schrijven is aan de mijnbouw rechtvaardigt deze uitspraak reeds, maar het beeld wordt nog duidelijker als we kijken naar de export, die naar waarde voor meer dan 80% uit bauxiet bestaat, naar de ontvangsten op de gewone dienst van de landsbegroting, die voor 1/3 afkomstig zijn van de bauxiet en, last but not least, naar het belangrijke Brokopondo-project, dat niet los te denken valt van de bauxietwinning en de daarop te baseren aluminium-industrie.

De nijverheid in Suriname bestaat vooral uit ambachtelijke nijverheid, enkele verzorgingsindustrieën, voornamelijk in de voedingsmiddelen-branche, en de houtindustrie. Aldus is het relatief nog grote aantal werkers in de nijverheid te verklaren: de een heeft werk in enkele grotere bedrijven en de andere bestaat uit ambachtslieden. De uitvoer van de industriële produkten met uitzondering van triplex en herenkleding (!) is vrijwel te verwaarlozen.

De bouwnijverheid is in verhouding vrij belangrijk voor een land als Suriname. Dit vindt zijn oorzaak enerzijds in de bouwprojecten, die in het kader van het Tienjarenplan worden uitgevoerd, anderzijds in de hausse in de huizenbouw, die overigens nog wel eens aan een analyse ter verklaring onderworpen zou kunnen worden.

De electriciteits-, gas- en watervoorziening, met name die van Paramaribo en omstreken heeft zich in de laatste jaren snel ontwikkeld. De moderne, goed geoutilleerde bedrijven hebben door aanzienlijke uitbreiding van de netten en door de bevolkingsaanwas hun produktie behoorlijk kunnen uitbreiden.

Het spreekt vanzelf, dat in een zich snel ontwikkelend land met toenemende koopkracht, een kleine binnenlandse industrie en een grote behoefte aan buitenlandse investerings- en consumptiegoederen de handel in diverse vormen een belangrijke rol speelt. Door veelal zeer hoge winstmarges, die o.m. verband houden met de sterke klantenbinding door vèrgaande credietverlening, is de handel een sector die op velen grote aantrekkingskracht uitoefent. Men kan niet aan de indruk ontkomen dat deze marges een ongunstige invloed hebben op de kosten van levensonderhoud. Zeer

opvallend is de vermenging en combinatie van de verschillende functies van de handel. Bij de prijsvorming spelen persoonlijke en informele contacten een belangrijke rol; uniforme prijzen, b.v. op grond van verticale prijsbinding, komen nauwelijks voor; goede klanten en kennissen kunnen vaak met succes afdingen of aanspraak maken op „usantiële” kortingen en dit geldt niet alleen voor kruidenierswaren of zo, maar ook voor zaken als ijskasten en typemachines.

Mede door de sterke bevolkingsconcentratie in en rondom Paramaribo — hier woont $\pm 2/3$ van de totale bevolking — is de transportsector met uitzondering van het vervoer binnen deze agglomeratie weinig ontwikkeld. Het transport van en naar het buitenland wordt vrijwel geheel door buitenlanders verzorgd en draagt zodoende weinig bij tot Suriname's welvaart, terwijl dit tevens een afhankelijkheid scheidt die afhankelijk kan zijn. De mogelijkheid om in de toekomst een redelijk deel van dit transport door de nationale scheepvaartmaatschappij te laten verzorgen wordt onderzocht.

Beschouwen wij in tabel 1 de diensten, dan valt de m.i. tamelijk hoge produktiewaarde per werker op, waarvoor ik niet direct een verklaring zou kunnen geven, temeer daar een aanzienlijk deel van de werkers in deze sector bestaat uit huishoudelijk personeel (± 2000), waarvoor de lonen uitermate laag liggen.

Tot slot de overheid. Het was niet mogelijk de veelsoortige activiteiten der overheid op te splitsen naar sectoren, zodat de overheid als een aparte sector is opgenomen. Overeenkomstig de verwachting, welke men tegenwoordig omtrent een land in ontwikkeling als Suriname koestert, is het overheidsapparaat relatief omvangrijk. Een verklaring hiervoor is te vinden in de veelomvattende bestuurstaken, die aan de overheid toevallen in een land, waar zij planmatig en doelbewust de economische en sociale ontwikkeling op gang wil brengen, voorts in de exploitatie van een vrij groot aantal bedrijven door de overheid zelf en tenslotte ook in de alomtegenwoordige geneigtheid om ook als er geen aanwijsbare vacatures zijn, bekenden en familieleden aan een betrekking in het ambtelijk apparaat te helpen. Terzijde zij opgemerkt, dat men zeer voorzichtig moet zijn met de beoordeling van laatst genoemd verschijnsel in een land waar de zaken in het persoonlijke en maatschappelijke vlak zo heel anders liggen dan in het hedendaagse Nederland. Dat de produktie per werker, ambtenaar, niet zo erg hoog ligt is allerminst specifiek Surinaams te noemen en eventuele verklaringen hiervoor zijn dat evenmin.

Uit het voorgaande blijkt duidelijk, dat

Suriname een specifiek eigen produktie-structuur bezit, waarin de grote weinig produktieve kleinlandbouwsector en de spectaculaire mijnbouwsector als saillante trekken naar voren springen. Opvallend is voorts het uitgebreide economisch contact met het buitenland ten gevolge van de noodzaak tot omvangrijke in- en uitvoer, die een nogal grote mate van afhankelijkheid en daardoor kwetsbaarheid met zich meebrengt.

De recente ontwikkeling van de Surinaamse economie.

Beschouwt men de economische ontwikkeling in grote trekken tot 1950 dan

biedt deze voor Suriname een weinig florissant beeld. Ups en downs wisselen elkaar weliswaar af, maar de beschouwer komt tot de slotsom dat de ontwikkeling al met al teleurstellend is geweest. In de laatste tien jaar lijkt er echter een definitieve keer ten goede gekomen te zijn.

Aanvankelijk ging het langzaam, maar in de allerlaatste jaren steeds sneller en duidelijker waarneembaar. De gunstige tendenties in de ontwikkeling van enkele globale kerngegevens, die in tabel 3 zijn samengebracht, moeten echter beslist ook bekeken worden tegen de achtergrond van de bevolkings-, „explosie” die merkwaardigerwijs juist sedert 1950 is opgetreden.

	1955	1956	1957	1958	1959
Bevolking	218.000	225.000	232.000	240.000	248.000
Netto Nat. prod. in mln Sf	96	98	115	121	140*
Netto investeringen in mln Sf	11	19	30	24	—**
Netto besparingen in mln Sf	11	16	23	20	—**
Invoer in mln Sf	52	62	73	71	85
Uitvoer in mln Sf	50	58	64	61	77
Saldo betalingsbalans in mln Sf:					
Lopende rekening	-5	-3	-14	-14	-27
Kapitaalrekening	+3	+9	+14	+15	+35

* Eigen raming.

** Eigen raming zou hier helemaal niet verantwoord zijn.

Tabel 3. Enkele kerngegevens van de Surinaamse economie over de periode 1955—1960.

Bovenstaande gegevens moeten niet gezien worden als zeer nauwkeurig berekende cijfers, maar als bruikbare indicatoren, die in het algemeen voor zichzelf spreken. Duidelijk waarneembaar is de gunstige richting van de ontwikkeling. De hoge investeringen wettigen de verwachting, dat in de toekomst deze richting behouden blijft. Het groeiend tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans is enigszins verontrustend en de sterke kapitaalimport, die hier tegenover staat betekent een gevaar voor inflatoire ontwikkelingen.

Welke factoren hebben vooral tot de gunstige ontwikkeling bijgedragen? Heel in het kort kan gewezen worden op het volgende. Het bekende Tienjarenplan, dat een sterke stijging van de investeringsbestedingen en de werkgelegenheid tot gevolg heeft gehad. De gunstige ontwikkeling van de mijnbouw in de voorgaande periode heeft zich in algemene zin voortgezet. De produktie in de grootlandbouw is flink toegenomen in het bijzonder wat betreft citrus, suiker en rijst (Wageningen). De houtindustrie (vooral

triplex) heeft zich zeer fraai ontwikkeld. Verklaringen zijn hiermede echter niet gegeven. Deze moeten eerder gezocht worden in de grote veranderingen in het gehele economisch klimaat ten gevolge van het enthousiasme waarmee de leiders van het economisch leven de ontwikkeling van Suriname's geestelijke en materiële rijkdommen doelbewust en systematisch hebben aangepakt en hetwelk gesteund wordt door de sterke drang bij de bevolking om tot hogere welvaart te komen, voorts in de mogelijkheid om dit enthousiasme effectief te maken door de beschikbaarheid van kapitaal, waarvan de Nederlandse bijdragen aan het T.J.P. een belangrijk deel vormt.

Van wat minder belang lijkt mij het gunstige effect, dat de beslissingen en de werkzaamheden van enkele grote bedrijven hebben gehad, vooral indien men zich realiseert, dat de vijf grootste ongeveer 30% van de nationale produktie naar waarde, voor hun rekening nemen en ruim 10% van de totale en 25% van de niet-agrarische beroepsbevolking werk verschaffen.

Toekomst.

De ontwikkeling in de afgelopen jaren, maar nog meer de plannen voor de komende jaren wettigen hoge verwachtingen. Vele investeringen in het verleden gedaan, zullen vruchten gaan afwerpen en vermoedelijk niet alleen direct, maar ook indirect, b.v. in de vorm van nieuwe vestigingen, gelet op hun infrastructurale aard. De plannen worden welhaast vanzelfsprekend beheerst door de mogelijkheden om de beschikbare waterkracht te gaan benutten en de naam Brokopondo ligt daarbij op ieders lippen. Het binnen afzienbare tijd beschikbaar komen van grote hoeveelheden elektrische energie en de daarop aansluitende vestiging van een aluminium-industrie is spectaculair en noodt tot nog mooiere visioenen voor de verre toekomst: belangrijke industrialisatie, speciaal in de chemische sector, elec-

trische gemalen voor irrigatie...! Echter ook de bosbouw, de houtindustrie en de landbouw zullen hun steentje bijdragen: triplex, spaanplaten, parketvloeren en citrus, bananen, rum, rijst.

En geheel nieuw in Suriname zal zijn het toerisme, dat elders, in het Caribisch gebied, reeds zo'n bloeiend bedrijf is geworden.

Maar om dit alles te realiseren zijn nodig bekwame mensen, een gunstige internationale conjunctuur, zorgvuldige en evenwichtige planning, veel geduld, redelijke politieke stabiliteit en... een zeker incasseringsvermogen om de eventuele teleurstellingen op te vangen. Suriname gaat vast een grote toekomst tegemoet, maar de moeilijkheden die zich zullen voordoen, moeten niet onderschat worden.

Y. B. de Wit

De klein-landbouw in Suriname

Inleiding.

De ontwikkeling van Suriname's landbouw begon omstreeks 1650, toen Europese kolonisten de eerste plantages stichtten. Deze plantagelandbouw nam spoedig een grote vlucht en in 1668 waren er reeds 23 suiker-plantages. In 1785, het topjaar van de plantagelandbouw telde Suriname circa 600 plantages, waarvan op 450 hande!sgewassen werden geteeld.

De plantagelandbouw heeft zich evenwel niet kunnen handhaven. De oorzaken van het verval, waarop in het kader van dit artikel niet nader zal worden ingegaan, waren velerlei en thans zijn nog een 30-tal plantages in cultuur.

De achteruitgang van de plantagelandbouw bracht met zich een groei van de kleinlandbouw. Aanvankelijk zowel door overheid als particulieren bevorderd als kleinbedrijf op vestigingsplaatsen, mede om een arbeidersreservoir te behouden voor de plantages, heeft zich deze kleinlandbouw vooral na 1914 ontwikkeld tot een omvang, welke die van de plantagelandbouw thans verre te boven gaat.

De eerste vestiging van klein-landbouwers, vrijgeworden Creoolse plantagearbeiders, dateert van vóór 1863. De eerste vestigingsplaats Totness in het district Coronie werd in 1863 gesticht. Later volgden Domburg en Nieuw Amsterdam in 1873. Enige ontwikkeling van betekenis vond evenwel in deze jaren niet plaats. Een ommekeer kwam na 1872, toen immigranten uit India en Indonesië,

na afloop van hun contracten als plantage-arbeiders, zich als kleine boeren gingen vestigen.

Toen omstreeks 1914 nog een aantal beperkende bepalingen met betrekking tot de vestiging als klein-landbouwer werden opgeheven, ontwikkelde zich de klein-landbouw gestadig en thans telt Suriname een grote groep Hindostaanse, Creoolse en Javaanse kleine boeren.

Met de klein-landbouw worden die landbouwbedrijven bedoeld, die worden geëxploiteerd door de boer en zijn gezin, zonder geregelde hulp van arbeidskrachten van buiten en die een belangrijk deel van het gezinsinkomen opleveren. De boer is zowel bedrijfsleider als arbeider. Deze klein-landbouw heeft zich in tegenstelling tot de plantagelandbouw in hoofdzaak toegele!gd op de produktie van voedselgewassen. In 1959 was o.a. 19000 ha beplant met rijst; 500 ha met mais; 500 ha met groenten; 1000 ha met baco!ven en bananen; 1300 ha met kokos; 600 ha met sinaasappelen en 300 ha met cacao.

De gemiddelde oppervlakte per bedrijf in cultuur in 1959 bedroeg 1,60 hectare. Als men nu bedenkt dat rijst een lage opbrengst (Sf 300) per hectare oplevert, dan is het duidelijk, dat van een groot aantal bedrijven niet gezegd kan worden, dat zij zich tot zelfstandige bedrijven hebben ontwikkeld. Vele landbouwgezinnen hebben dan ook nog een zeker looninkomen van buiten het bedrijf nodig om in hun levensonderhoud te kunnen

voorzien. Volgens de in 1959 gehouden landbouwtelling oefent 32 % van de landbouwers de landbouw uit als nevenberoep, terwijl naar schatting de helft van de landbouwers inkomsten hebben uit een nevenberoep.

Na deze korte inleiding over de historische ontwikkeling en de structuur van de klein-landbouw iets meer over de betekenis hiervan in de nationale economie.

De betekenis van de landbouw, in het bijzonder de klein-landbouw in de nationale economie.

Uit een oogpunt van werkgelegenheid is de landbouw in Suriname de belangrijkste economische activiteit. Doch Suri-

name's nationaal produkt wordt grotendeels voortgebracht door de sector mijnbouw, en wel in het bijzonder door de kauxiet-mijnen. Ofschoon in deze sector slechts een klein aantal arbeiders werkzaam is, was de bruto-produktiewaarde in 1958 Sf 42,5 miljoen, dat was ongeveer tweemaal de bruto-produktiewaarde van de landbouwsector (landbouw, veeteelt en visserij): te weten Sf 20,5 miljoen. Deze waarde is berekend tegen af boerderij prijzen en exclusief een deel van de suikerproduktie, die bij de sector industrie is opgenomen. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het bruto-binnenlands produkt naar sectoren, het aantal werkers in iedere sector en de produktie per werker, voorzover de gegevens ter beschikking staan.

Bruto produkt, aantal werkers en produktie per werker in 1958

Sector	Bruto-produkt		Aantal werkers	Produktie per werker
	in Sf mln in procenten van totaal			
Landbouw en veeteelt	18,2	12,7	38000	474
Visserij	2,3	1,6	—	—
Bosbouw	2,8	1,9	—	—
Mijnbouw	42,5	29,7	3200	13281
Industrie	17,0	11,9	8400	2024
Handel en transport	21,7	15,2	5400	4019
Diensten	12,7	8,9	5150	2466
Overheid	21,5	15,0	9500	—
Woningen	4,4	3,1	—	—
Totaal	143,1	100,0	—	—

Bron: Departement van Opbouw, Van 1960 Tot 1965, Rapport Van de Adviesraad Voor De Herziening Van Het Tienjarenplan, December 1959.

Niettegenstaande het grote aantal werkers in de landbouw, vertegenwoordigde de bruto-produktiewaarde van deze sector slechts 12,7 % van het bruto binnenlands produkt. Van de totale agrarische produktiewaarde nu, ad Sf 25,30 miljoen (hierin is begrepen de totale waarde van de suikerproduktie en de visserij) werd in 1958, voor Sf 16,4 miljoen geproduceerd door de klein-landbouw. Na aftrek van de kosten voor deze kleine bedrijven, die op 10 % worden getaxeerd, resteert een bedrag van Sf 14,8 mln als netto produktiewaarde. Op een totaal van circa 16000 kleine bedrijven en 34000 werkers op deze bedrijven betekende dit een netto-produktiewaarde per bedrijf van Sf 925 en per werker van Sf 435, in het jaar 1958.

Het inkomen per hoofd van de agrarische bevolking verkregen uit de klein-landbouw bedroeg bij een agrarische bevolking van 90.000 zielen Sf 165. Het inkomen per hoofd van de totale bevolking werd voor 1958 berekend op Sf 491.

Uit de hierboven gegeven cijfers blijkt reeds, dat het klein-landbouwbedrijf een pover bestaan oplevert. Steken de gemiddelde produktie per werker en het gemiddelde inkomen per hoofd van de agrarische bevolking reeds ongunstig af bij de andere sectoren en het gemiddeld inkomen per hoofd van de totale bevolking, uit een overzicht van de bedrijfs-grootten lijkt het vermoeden gerechtvaardigd, dat een groot aantal klein-landbouw-

uit kolon III en IV blijkt duidelijk de juistheid te stelling, dat de landbouwers meer grond innē, met om deze te bebouwen, maar te grote zekerheid, een grote besparingsmog.

wers een inkomen uit het bedrijf moet hebben, dat belangrijk beneden het gemiddelde ligt.

Uit de in 1959 gehouden landbouwtelling kon onderstaande tabel worden

samengesteld. Hierin werden opgenomen de bedrijfsgrootten; het totaal aantal hectare per grootte klasse; het totaal aantal hectare in cultuur en het aantal percelen waaruit de bedrijven bestonden.

Grootte klasse ha.	Aantal	Bedrijven			Percelen	
		Totaal opp. in ha.	Opp. in cultuur in ha *)	Gemiddelde opp. in cultuur per bedrijf	Totaal aantal	Gemiddeld aantal per bedrijf
0.48	1144	345	247	0,22	1262	1,1
0.48 - 1.00	2061	1465	1006	0,49	2544	1,2
1.00 - 2.00	4431	6133	3993	0,90	5974	1,3
2.00 - 4.00	4418	12091	6856	1,55	7467	1,7
4.00 - 6.00	1747	8133	4649	2,66	3639	2,1
6.00 - 8.00	843	5616	3022	3,58	1984	2,4
8.00 - 10.00	466	4051	2224	4,77	1197	2,6
10.00 - 20.00	729	9106	4329	5,94	1999	2,7
Totaal	15839	46940	26326	1,60	26066	1,6

*) Exclusief de oppervlakte erf en erfgewassen, die in 1959, 1293 ha. bedroeg.

Bron: Departement Van Landbouw, Veeteelt En Visserij; Landbouwcijfers 1959 En 1960.

De klein-landbouw in de naaste toekomst.

Gezien de bovenbeschreven toestand van de klein-landbouw in Suriname, is het begrijpelijk, dat bij de opstelling van de welvaartsplannen in het bijzonder aandacht werd besteed aan plannen en maatregelen om de levensomstandigheden van de klein-landbouwers te verbeteren. Zij kunnen immers gevoelig worden gerekend tot de groep van de minst-bedeelden, wier levenspeil dient te worden opgevoerd, zoals in de doelstellingen van het Tienjarenplan voor Suriname 1954 is opgenomen.

Er werd dan ook van de beschikbaar gestelde middelen voor ontwikkeling tot een totaal bedrag van Sf 117 miljoen, Sf 29,3 miljoen uitgetrokken voor de verbetering van de landbouw, veeteelt en visserij. Een belangrijk deel van dit bedrag werd bestemd voor de uitbreiding en verbetering van het landbouwareaal (Sf 17,5 miljoen), terwijl verder gelden werden bestemd voor de verstrekking van landbouwkredieten; de bouw van drogerijen en opslagplaatsen; de intensivering

van het landbouwonderzoek, de landbouwvoorlichting en het landbouwonderwijs; de verbetering van de veeteelt en de visserij en de financiering van een speciaal Bureau — het Bureau Landelijke Opbouw — dat als taak kreeg de bestudering van de algemene grondslagen van de landelijke opbouw, het ontwerpen van streekplannen en de coördinatie bij de opzet en uitvoering van deze plannen.

Het heeft enige jaren geduurd voordat voldoende inzicht was verkregen in de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw. Veel voorbereidend werk op technisch, economisch en sociaal gebied moest worden verricht, alvorens verantwoorde plannen konden worden opgesteld en tot uitvoering kon worden overgegaan. De ontwikkeling van de landbouw verliep dan ook in een trager tempo, dan aanvankelijk was verwacht. Dit moge worden geïllustreerd met onderstaande cijfers betreffende de produktiewaarde, de exportwaarde, de importwaarde en de in de agrarische sector geïnvesteerde bedragen.

Bruto produkt, export-import en investeringen agrarische sector in Sf miljoen

	1955	1956	1957	1958	1959
Bruto produktiewaarde	18,81	19,52	20,03	25,25	25,42
Waarde agrarische export	4,23	5,47	5,01	5,81	8,02
Waarde agrarische import	10,00	10,55	11,53	11,89	13,03
Tienjarenplan en Welvaartsfonds investeringen	0,66	0,97	1,52	2,13	3,11
Voorgesteld bestedingsschema (TJP 1954)	2,2	2,5	2,7	3,0	3,2

Bron: Verslag 1959, Tienjarenplan Suriname.

Tienjarenplan voor Suriname, herziening oktober 1954.

brass v
kwaal
afleid v
sf?

Eind 1958 nu, werd door de Regering aan een adviesraad opdracht gegeven de tot dusverre bereikte resultaten bij de uitvoering van het welvaartsplan (intentieplan 1954) aan een kritische beschouwing te onderwerpen en suggesties te doen voor een eventuele revisie van het welvaartsplan. Het rapport van de adviesraad kwam eind 1959 gereed. In dit rapport is op grond van de opgedane ervaringen, de bereikte resultaten en de verwachtingen voor de toekomst, een ontwikkelingsplan voor landbouw, veeteelt en visserij opgenomen voor de jaren 1960—1965.

Op grond van de verwachting, dat in de niet agrarische sectoren, slechts een deel van de duurzame werkgelegenheid geschapen kan worden, die nodig is om de aanwas van de totale beroepsbevolking op te vangen en de bestaande arbeidsreserve tot redelijke proporties terug te brengen, acht men het nodig er in de jaren 1960—1965 naar te streven de aanwas van de beroepsbevolking in de agrarische sector, zoveel mogelijk in die sector zelve op te vangen. Daarnaast dient zo goed mogelijk te worden voldaan aan het doel van het Tienjarenplan te weten: het leveren van een zo groot mogelijke bijdrage tot:

- eén stijging van het reëel nationaal inkomen per hoofd der bevolking gepaard gaande met het scheppen van voldoende duurzame werkgelegenheid voor de snel groeiende beroepsbevolking;
- verbreding van de economische structuur;
- verbetering van de betalingsbalans;
- e.e.a. met behoud en — waar mogelijk — verbetering van het huidig peil der sociale voorzieningen en geleidelijke opvoering van het levenspeil der minstbedeelden.

Als nevenvoorwaarde is verder gesteld, dat omvang en richting der investeringen zodanig zullen moeten zijn, dat de realisatie ervan zal kunnen plaatsvinden onder: het zoveel mogelijk handhaven van de monetaire stabiliteit. *ook Regimprogramma*

Op grond van het bovenstaande werden de doelstellingen van het ontwikkelingsplan voor de agrarische sector als volgt geformuleerd: Gestreefd dient te worden naar

- een zodanige eigen produktie, dat deze zoveel mogelijk in de behoefte aan voedingsmiddelen van de snel toe-

nemende bevolking zal kunnen voorzien; zulks tevens gepaard gaande met een verbetering van de samenstelling van het menu van de bevolking;

- een zo groot mogelijke vervanging van geïmporteerde agrarische produkten door produkten van het eigen land;
- een sterke vergroting van de export van agrarische produkten ter verbetering van de handelsbalans;
- een zo gunstig mogelijk inkomen voor de landbouwer;
- een zodanige verruiming van de werkgelegenheid, dat de aanwas van de agrarische beroepsbevolking kan worden opgevangen.

Deze doelstellingen zijn verder nader uitgewerkt in het ontwikkelingsplan, dat bestaat uit de volgende onderdelen. Een beschrijving van de gewenste agrarische produktie; een overzicht van de gewenste projecten en de te treffen maatregelen om de produktie in de gewenste richting te doen plaatsvinden en een overzicht van de noodzakelijk geachte investeringen.

Het produktie-doel voor 1964 werd vastgesteld op grond van vele overwegingen, waaronder de gewenste produktie voor eigen consumptie; de gewenste export en de wenselijk geacht werkgelegenheid. Wanneer een en ander kan worden verwezenlijkt, dan kan het volgende beeld worden verwacht.

	1958	1964
	in Sf mln	
Produktiewaarde landbouw, veeteelt en visserij	25,3	46,7
Waarde agrarische export	5,8	15,5
Waarde agrarische import	11,9	12,2
Produktiewaarde excl. visserij	23,3	42,2

Bron: Departement van Opbouw, Van 1960 Tot 1965. Rapport Van De Adviesraad Voor De Herziening Van Het Tienjarenplan, December 1959.

Om dit produktie-doel te verwezenlijken moet een aantal projecten worden uitgevoerd en moeten diverse maatregelen worden getroffen. Een overzicht van de hiervoor noodzakelijk geachte investeringen volgt hieronder.

in de landbouw

denkt u dat export afnemen?

Voorgestelde investeringen voor de ontwikkeling van de landbouw, veeteelt en visserij 1960 t/m 1964

Onderdeel	1960 t/m 1964 Sf 1000
Inventarisatie	50
Onderzoek	1.453
→ Landaanwinning	17.900
Landsanering	3.500
Projectbeheer	1.719
Landbouw en Visserijkrediet	2.296
Plantmateriaalverstrekking	160
Voorlichting en onderwijs	292
Veeteelt en veeartsenij	410
Visserij	367
Afzetbevordering	1.533
Totaal	29.680

Bron: Departement van Opbouw, Van 1960 Tot 1965, Rapport Van De Adviesraad.

Zoals te verwachten is, zal de aanwas van de agrarische beroepsbevolking in hoofdzaak plaatsvinden bij de klein-landbouwersstand en daar deze ook de groep is met een laag inkomen, zal een groot deel van de ontwikkelingsfondsen besteed worden voor de ontwikkeling³ van de klein-landbouw, ofschoon daarnaast ook

*voor de
boerenstand
van deze groep.*

bedragen zijn uitgetrokken ter bevordering van de stichting van een aantal middenstandsbedrijven en enige grootbedrijven.

Uit het gegeven overzicht blijkt, dat een belangrijk bedrag, circa Sf 21 mln, is uitgetrokken voor de uitbreiding en verbetering van het landbouwareaal. Deze landaanwinning zal het mogelijk maken circa 3000 nieuwe bedrijven te stichten, waarmede dan tegemoet wordt gekomen aan het streven om de werkgelegenheid in de agrarische sector te verruimen.

Deze bedrijven zullen verder zodanig worden ingericht, dat zij kunnen voldoen aan de eisen in het agrarisch ontwikkelingsplan gesteld, nl. het verbeteren van het inkomen van de boer, eigen voorziening van de binnenlandse markt en sterke vergroting van de export van agrarische produkten.

Gehoopt wordt aldus een behoorlijke kern van zelfstandige bedrijven op te bouwen en de kleine boeren minder afhankelijk te maken van inkomsten van buiten hun bedrijven, zoals thans nog veelal het geval is.

Indien men er nu in zal slagen het gewenste produktie-doel te bereiken, hetgeen betekent een produktiewaarde van Sf 26,1 mln, voort te brengen door de klein-landbouw, dan kan men onderstaand beeld verwachten.

	1959	1958	1964
Netto produktiewaarde klein-landbouw	Sf 14,8 mln	Sf 13,6 mln*)	Sf 26,1 mln
Aantal bedrijven	16000	16200	19200
Netto produktiewaarde per bedrijf	Sf 925	Sf 840	Sf 1360
Aantal werkers	34000	35000	40280
Netto produktiewaarde per werker	Sf 435	Sf 389	Sf 648
Agrarische bevolking	90000	91125	108000
Inkomen per hoofd agrarische bevolking	Sf 165	Sf 149	Sf 242
Inkomen per hoofd totale bevolking	Sf 491	—	Sf 516

*) De waarde van de opbrengst was in dit jaar belangrijk lager als gevolg van de lage prijzen welke voor padi werden behaald.

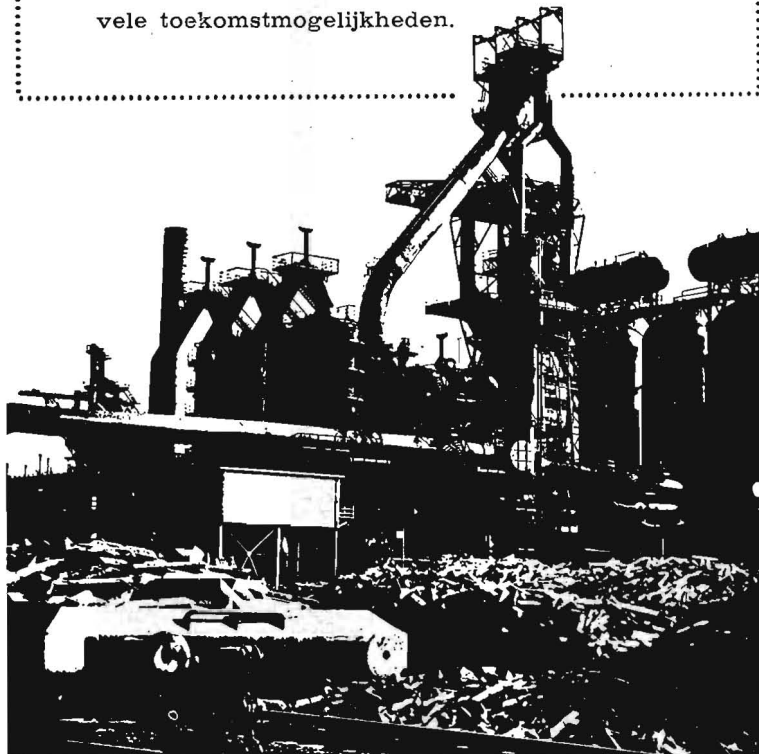
hier zit het

Ofschoon uit het bovenstaand overzicht een belangrijke verbetering valt af te lezen, is het toch duidelijk dat nog een aantal kleine boeren voorlopig nog zal moeten trachten het inkomen uit het

bedrijf aan te vullen met neveninkomsten en dat het nog wel enige tijd zal duren, alvorens zich in Suriname een zelfstandige boerenstand heeft ontwikkeld. Paramaribo, 6 maart 1961.

G. P. Tiggelman.

Voor academici van alle richtingen
bieden de Koninklijke Nederlandsche
Hoogovens en Staalfabrieken N.V.
en aangesloten bedrijven
vele toekomstmogelijkheden.

HOOGOSENS - MEKOG - CEMIJ - BREEDBAND - IJMUIDEN

Het Brokopondo projekt: een „Joint-venture”

Na een lange periode van voorbereiding is de Suriname Aluminium Company in samenwerking met het Rijksdeel Suriname thans bezig met de uitvoering van de werkzaamheden die beogen in Suriname — de middelste van de drie Guyana's op Zuid-Amerika's noordkust — vanaf eind 1965 jaarlijks een hoeveelheid van ongeveer een miljard kWu elektrische energie op te wekken.

Het begin.

De geschiedenis van het Brokopondo-projekt begon in 1948, toen de bekende waterbouwkundige Prof. Ir. W. J. van Blommenstein in een korte, veel omvat-tende schets wees op de mogelijkheid om het traagstromende water van de brede Surinamerivier op te stuwen en het te benutten voor de opwekking van hydro-electrische energie. Aanvankelijk werd gedacht aan een stuwdam bij Berg en Dal, daarna aan de plaats Brokopondo (en hier heeft het projekt zijn naam gekregen) doch tenslotte bleken de mogelijkheden bij Affobakka, ruim 120 km. stroomopwaarts van Suriname's hoofdstad Paramaribo, het meest geschikt.

Het plan om door middel van een stuwdam waterkracht in elektrische energie om te zetten trok uiteraard de aandacht van de regering van Suriname — een land in opbouw waarvoor zo'n natuurlijke energiebron onschatbare waarde heeft.

Met voortvarendheid werd aangevangen met een vooronderzoek. Topografen doorkruisten de bossen, geologen verichtten boringen en hydrologen registreerden regenvalcijfers, stroomsnelheden en wat niet al. Een onderwerp van diepgaand onderzoek was natuurlijk de Surinamerivier zelf. Het bleek, dat het niveau daarvan — honderdveertig kilometer van de kust — zich nog maar even 4 meter boven het peil van de rivier bij Paramaribo bevindt.

Suriname is een zeer vlak land, dat bovendien geologisch „oud” is met gereedeerde dalen, die de bouw van een zeer lange (en dus kostbare) stuwdam diep in het binnenland noodzakelijk maakt. De natuur werkte in dit opzicht beslist niet mee! Na ongeveer acht jaar van vooronderzoek, berekeningen en ontwerpen bleek het plan technisch uitvoerbaar. Intussen hadden ook de financiële deskundigen niet stilgezeten, maar de vraag of dit waterkrachtwerk, met een naar verhouding geringe capaciteit en hoge kosten, commercieel verantwoord was, bleef onbeantwoord.

Het plan rijpt:

Het is wellicht nuttig om electriciteit op te wekken maar zonder een afnemer, die garandeert grote hoeveelheden energie te kopen, is dat commercieel onverantwoord. Die afnemer kreeg gestalte, toen in 1955 de Surinaamse Bauxite Maatschappij (later omgezet in Suralco) zich voor het projekt ging interesseren.

Het uitvoerig overleg met de Surinaamse regering resulteerde op 4 februari 1957 in een zgn. „letter of intent” of ontwerp-overeenkomst, en uiteindelijk in de Brokopondo Overeenkomst van 27 januari 1958, volgens welke Suralco niet alleen voor de periode van 75 jaar garant is voor de afname van 95% van het geproduceerde vermogen, maar daarnaast ook als financier en grotendeels als uitvoerder van het projekt zal optreden.

Het Rijksdeel Suriname kon nl. ten tijde van de bestedingsbeperking de voor de uitvoering van haar verplichtingen benodigde Sf 120 miljoen niet in Nederland krijgen, terwijl de rentevoet op de wereldkapitaalmarkt ongunstig lag.

Hoewel dit betekend, dat de investering van Suralco een (dochtermaatschappij van het Amerikaanse aluminiumconcern Aluminium Company of America) in Suriname nog veel groter wordt en het projekt door een buitenlands bedrijf gefinancierd wordt, biedt de Overeenkomst voldoende garantie dat het Brokopondo Projekt een Surinaamse zaak blijft. Dat Suriname niet wars is van buitenlandse investeringen en Suralco bereid is het door haar sinds 1916 in haar Surinaamse bauxietbedrijven geïnvesteerde kapitaal met in totaal Sf 200 miljoen te verhogen, is een bewijs van wederzijds vertrouwen dat andere gebieden in ontwikkeling en particuliere ondernemers tot voorbeeld mag strekken.

De overeenkomst.

De overeenkomst, waarin het „Joint-Venture” duidelijk naar voren komt, valt in drie belangrijke onderdelen uiteen, welke tot onderwerp hebben:

- a) de stuwdam, waterkrachtwerken en een aluinaardefabriek, een aluminium-reductiebedrijf;
- b) bauxietconcessies;
- c) regelingen t.a.v. belastingen.

Wat het laatste betreft: de Amerikaanse regering erkent (al sinds de „good neighbour policy” van 1938), dat het voor de Amerikaanse schatkist voordeliger is een ander land te helpen door middel van particuliere ondernemers dan door een rechtstreekse gift. Daar „private industries” bovendien veelal doelmatiger

werken, wordt aan Amerikaanse ondernemingen die in het buitenland op het Westelijk halfrond investeren vermindering van belasting in de Verenigde Staten verleend. Om ook de Surinaamse Bauxite Maatschappij onder deze regeling te laten vallen, werd de mijnmaatschappij, in 1916 in Suriname opgericht, geliquideerd en weer opgericht in de Verenigde Staten, waarbij zij dus het vereiste karakter van een „Western Hemisphere Trade Corporation” kreeg.

Suralco ging de overeenkomst, om het project te financieren, grotendeels uit te voeren en bovendien nog de grootste afnemer van de geproduceerde energie te zijn, aan onder voorwaarde, dat zij in Suriname bauxietconcessies en het recht van exploitatie daarop kon krijgen.

Bauxiet.

Het mijnen, verwerken en verschepen van bauxiet is voor Suralco niets nieuws. Sinds 1916 houdt zij zich daarmee in Suriname bezig en van Suriname's totale export van dit roodachtige erts (waaruit het metaal aluminium gewonnen wordt) neemt zij een overgroot deel voor haar rekening. De jaarlijkse produktie van Suralco's bauxietbedrijven te Moengo en Paramam beliep in 1959 2,7 miljoen ton. Het erts wordt in dagbouw gewonnen en daarna in fabrieken gebroken, gewassen en gedroogd. Behalve als grondstof voor de aluminium-fabrikage produceert Suralco ook ertstypen voor de chemische- en slijpmiddelenindustrie. Het „metaalerts” wordt grotendeels in schepen van de Alcoa Steamship Co. Inc. (een zustermaatschappij van Suralco) naar Trinidad gebracht en vandaar weer verscheept naar Amerikaanse havens waar het in bewerking komt in de bedrijven van de Aluminium Company of America (Suralco's moedermaatschappij). Aan het bauxiet wordt in een ingewikkeld chemisch proces de zgn. „aluinaarde” (zuiver Al_2O_3) onttrokken dat dan in reductiebedrijven tot vloeibaar aluminium „gesmolten” wordt. Voor deze laatste stap is een grote hoeveelheid elektrische energie nodig: ongeveer 20 kWu voor een kilo aluminium! Met dit cijfer is het al duidelijk wat Suralco met de door haar van het Brokopondo-project af te nemen elektrische energie zal doen: aluminium smelten in Suriname!

Aluminium in 1965.

Het proces van erts tot metaal speelt zich dus af in 3 fasen en eenvoudig gesteld, geeft 4 ton bauxiet 2 ton aluinaarde, die dan bij elektrische reductie 1 ton aluminium opleveren. Met de door het Brokopondo-project te leveren energie hoopt Suralco 50.000 ton ruw-aluminium per jaar te kunnen produceren en

een eenvoudige terugberekening laat zien, dat ze daardoor nog maar een tiende van het door haar geproduceerde bauxiet in Suriname kan verwerken tot metaal, zelfs als de tweede stap in het proces — de fabricage van aluinaarde — ook hier te lande zal geschieden. Suralco zal volgens een toevoeging aan de Overeenkomst — in ieder geval binnen een termijn van 12 jaar na het in werking treden van het waterkrachtwerk — in Suriname een aluinaardefabriek opzetten. Voorlopig zal echter Suralco voortgaan met het exporteren van de totale produktie van bauxiet om, beginnend met 1965, de aluinaarde voor de aluminium-smelter te importeren. Eind 1965 zal namelijk het Brokopondo-project gereed zijn en electriciteit produceren. Tegen die tijd zal dan ook de aluminiumsmelter gereedkomen te Paramam, dat met zeeschepen te bereiken is. De eerste voorbereidingen voor de bouw van de smelter zijn getroffen en ook de aluinaardefabriek is te Paramam projecteerd.

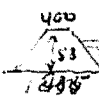
Uitvoering in volle gang.

Na het stadium van de voorbereiding begon Suralco midden 1959 daadwerkelijk met de uitvoering van de eerste werkzaamheden, die voornamelijk bestonden uit het maken van een aanvoerweg van Paramam naar Affobakka en het opzetten van een bouwemplacement aldaar.

De Paramam-Affobakkaweg, 75 km. dwars door de jungle, is behalve gedurende de bouwperiode, aanvoerweg voor materieel en personeel, daarna ook bestemd als inspectieweg voor de hoogspanningslijn, die straks de electriciteit van het stuwdamgebied naar de smelter zal brengen. Omdat die leiding uiteraard zo kort mogelijk moet zijn, is ook de weg zo recht mogelijk, hetgeen, behalve de toch al moeilijke wegaanleg door een tropisch regenwoud, het doorgraven van vele heuvels en het opvullen van vele dalen met zich meebracht. In totaal werd zo meer dan $2\frac{1}{4}$ miljoen m^3 grond verzet en dat de weg toch in 13 maanden gereed kwam voor verkeer mag een hele prestatie heten.

Met het klaarkomen van de weg kon het voorbereidend werk te Affobakka met verdubbelde kracht ter hand genomen worden.

Affobakka („grootmoeders rug”), eens een rustig bosnegerdorp, 120 km. ten zuiden van Paramaribo, is thans het centrum van grote activiteit. Een 225 meter lange stalen brug (100 ton draagvermogen) werd over de rivier geslagen om de aanvoer van zand en klei mogelijk te maken. De 1835 meter lange, aan de voet 400 meter brede en 53 meter hoge stuwdam, wordt namelijk een zgn. „earth-filled” dam (inhoud 10 miljoen m^3) waar-

30. 400
800 200
180.000
51
72

in alleen het krachtstation en de overlaat (een veiligheidsklep die eventueel overtollig water uit het stuwmeer zal afvoeren) aaneengesloten uit beton zullen be-

De eerste kofferdammen die de westelijke bouwput insluiten, zijn al gelegd en daarbinnen wordt de onder de dam liggende rots met beton-injecties nog eens extra waterdicht gemaakt. Uit een rotsgroeve wordt in een ertsbreker het benodigde steenslag voor het betonblok (inhoud 30.000 m³) gemaakt. Voor het storten van het beton denkt men 27 maanden nodig te hebben en in 1963 zal ook het aarden gedeelte van de westelijke vleugel van de dam gereedkomen. In 1964 volgt dan de oostelijke en als het daarna hard genoeg wil regenen bestaat er goede hoop, dat het 1350 km² grote stuwmeer (dat dus eenzelfde oppervlakte krijgt als de provincie Utrecht in Nederland) in 1965 zal vollopen met de benodigde 1800 miljoen m³ water.

In het krachtstation komen zes turbines gekoppeld aan zes 30.000 kW generatoren en het geproduceerde vermogen kan eventueel nog aanmerkelijk opgevoerd worden indien het in studie zijnde plan, om ook de Tapanahonyrivier af te dammen en het water in het Brokopondo stuwmeer te leiden, verwezenlijkt wordt.

In het stuwmeergebied wonen nu nog ongeveer 5000 bosnegers en hun migratie naar elders is de taak van de Regering, die ook de sanering van het stuwmeer en de aanleg van wegen in het gebied op zich genomen heeft.

Behalve aan de technische uitvoering van werken besteedt de Maatschappij veel aandacht en zorg aan de sociale sector. Suralco geeft werk aan in totaal meer dan 3000 employees, die tot de best betaalde in den lande behoren en dus een koopkrachtige groep vormen. Handel en industrie in Suriname zijn trouwens toch al nauw betrokken bij leveranties voor het Brokopondo-project. Te Affobakka werken ongeveer 900 employees uit andere delen van Suriname (hun behuizing en voeding is voor rekening van Suralco) terwijl er daarnaast ook 500 bosnegers in het arbeidsproces zijn ingeschakeld.

Ook op Affobakka genieten Suralco's werknemers uitstekende (en kosteloze) medische verzorging voor hen en hun gezin. Zij zijn behuisd in comfortabele woonkwartieren en kennen elektrisch licht en stromend water. Het eten wordt in hyper-moderne keukens toebereid en Affobakka heeft naast een bakkerij ook een eigen ijsfabriek. Er zijn recreatiezalen, een sportveld en er worden tweemaal in de week gratis filmvoorstellingen gegeven.

Het personeel te Affobakko heeft een werkweek van 5 dagen, waarna het voor

een lang weekeinde per bus naar de stad gebracht wordt. Een vliegveld, waarop vliegtuigen van de Surinaamse Luchtvaart Maatschappij kunnen landen, garandeert een snelle verbinding met de stad indien zulks nodig mocht zijn.

Suriname en Suralco: wederzijds vertrouwen.

Suriname beseft zeer wel dat een snelle opbouw van het land niet zomaar vanzelf komt, maar gestimuleerd moet worden en zij heeft dan ook wettelijke regelingen getroffen om het investeringsklimaat gunstiger te maken. Ook Suralco is de vestiging van nieuwe industrieën zeer welkom, want het mag dan prachtig klinken om het grootste bedrijf te lande te zijn, het brengt wel degelijk consequenties, die zich uitstrekken van het beschikbaar stellen van een grote slijkopzuiger voor het verbeteren van de haventoeegang tot het verlenen van financiële steun aan toneelgezelschappen en het ontvangen van toeristen.

Zo werken het bedrijf en de Surinaamse gemeenschap samen op basis van een vast wederzijds vertrouwen en waardering voor elkanders standpunt. Suralco mag met tevredenheid terugzien op meer dan veertig jaar leven en werken in de Surinaamse gemeenschap, een wetenschap die vertrouwen voor de toekomst geeft, voor nieuwe projecten, voor meer bauxiet, elektrische energie en aluminium. Wat dit laatste betreft:

Met de productie van 50.000 ton per jaar (een veelvoud van het huidige gebruik in Nederland) zullen er straks zeer zeker mogelijkheden bestaan voor een aluminiumverwerkende industrie en het zou voor Nederland aantrekkelijk kunnen zijn op Suriname's export van ruw aluminium of in Suriname zelf of Nederland verwerkingsbedrijven te beginnen. In het laatste geval zou Suriname's aansluiting bij de E.E.G., nu in bespreking, wel zeer belangrijk worden.

In het eerste geval kan gewezen worden op Suriname's nieuwe „Investeringsverordening“, die buitenlandse investeerders in Suriname allerlei prerogatieven verleent, vooral wat betreft belastingen. Wat het tweede geval betreft: Suralco heeft in de Overeenkomst in principe gesteld dat zij een belangrijk deel van het geproduceerde aluminium te koop zal aanbieden niet alleen in Suriname maar ook aan gegadigden uit de andere Rijksdelen.

Zo is dan nu het Brokopondo Projekt in uitvoering, een onderneming die door haar „Joint-Venture“ karakter een goed voorbeeld is van wat internationale samenwerking tussen een particulier ondernemer en een land in opbouw vermag te bereiken. H. Meijer.

SURINAME

had in 1958 een 246.000 zielen tellende bevolking, waaronder niet zijn begrepen de $\pm$ 37.000 bosnegers en indianen, die in de binnenlanden in stamverband leven. De hoofdstad Paramaribo heeft ca. 100.000 inwoners. Het geboorteoverschot in het tijdvak 1951-55 was gemiddeld 3,3 % p.j. De voornaamste in Suriname vertegenwoordigde rassen en bevolkingsgroepen zijn, in volgorde van quantitative belangrijkheid: Creolen, Hindostianen, Indonesiërs, Europeanen en Chinezen.

SURINAME

is sedert de totstandkoming van het Koninkrijksstatuut op 29 december 1954, een Rijksdeel van het Koninkrijk der Nederlanden. Het hoofd van de regering is de Koningin, die in Suriname is vertegenwoordigd door een Gouverneur. Suriname is in Nederland vertegenwoordigd door een Gevolmachtigde Minister, die deel uitmaakt van de Raad van Ministers van het Koninkrijk. De regering wordt gevormd door de Gouverneur en de Raad van Ministers. Een Raad van Advies vormt het adviserend college van de regering. De Staten van Suriname telt 21 leden, welke in kieskringen door de kiezers rechtstreeks worden gekozen. De verkiezingen zijn vrij en geheim; er bestaat algemeen mannen- en vrouwenkiesrecht. De verdeling van de zetels in de huidige Staten is als volgt: National Partij Suriname, 9 zetels; Verenigde Hindostaanse Partij, 4 z.; Progressieve Surinaamse Volkspartij, 4 z.; Kaum Tani Persutuan Indonesia, 2 z.; Nickerie Onafhankelijke Partij, 2 z. De regering steunt thans op 17 van de 21 zetels. Het land is verdeeld in 8 districten, aan het hoofd waarvan een met het dagelijkse bestuur belaste Districts-Commissaris staat.

SURINAME

heeft een belastingstelsel, dat enige overeenkomst vertoont met het Nederlandse. Opvallend is dat Suriname geen afzonderlijke Vennootschapsbelasting kent, dat de heffingen van vennootschappen, verenigingen en stichtingen evenals die van natuurlijke personen uitsluitend door de centrale regering geschieden. Het tarief voor naamloze vennootschappen en andere lichamen is 20—30 %, in Nederland 44—47 % van het belastbaar bedrag. Een vergelijking van deze tarieven is niet zonder meer mogelijk, daar de berekening van het belastbaar bedrag in beide landen op verschillende bepalingen berust. In plaats van een personele belasting kent Suriname de z.g. Huurwaardebelasting. De tarieven van de vermogensbelasting zijn iets lager dan in Nederland. Omzetbelasting wordt in Suriname alleen op bier geheven. De z.g. Investeringsverordening voor Suriname, welke op 5 april 1960 in werking is getreden, behelst een wettelijke regeling van een groot aantal algemene en bijzondere fiscale faciliteiten voor in Suriname werkzame en nieuw op te richten ondernemingen ter bevordering van de particuliere investeringen in het land.

Een dagje uit met de Distrikts-Kommissaris

Gaarne voldoe ik aan het door de re-daktie van *Rostra Economica* tot mij gericht verzoek om voor dit bijzondere nummer een bijdrage te leveren in de vorm van een op het leven betrapte artikel van ongeveer 2000 woorden, handelende over de werkzaamheden van een Distrikt-Kommissaris.

Het is de lezers van dit periodiek wellicht bekend, dat Suriname voor wat betreft de bestuursvoering, verdeeld wordt in acht distrikten, elk staande onder administratief beheer van een Distrikts-Kommissaris, een ambtenaar met een zeer omvangrijke taak en voor Nederlandse begrippen uitzonderlijke bevoegdheden en verplichtingen.

Hij is in zijn distrikt, behalve vertegenwoordiger van de Regering van Suriname en elk der administraties individueel, o.a. ook nog ambtenaar van de Burgerlijke Stand, hulp-Officier van Justitie en Hoofd van de Rechterlijke en Administratieve Politie.

Boven alles is hij evenwel de vertrouwensman van de bevolking, voor wie hij te allen tijde — en dit is niet het gemakkelijkste deel van zijn taak — klaar moet staan om met veel geduld en belangstelling de noden en moeilijkheden, niet zelden van intieme aard, aan te horen en op te lossen.

Van hem wordt verwacht, dat hij door geregelde persoonlijke bezoeken volkomen georiënteerd is omtrent de wensen en verlangens der ingezetenen, de toestand der vestigingsplaatsen, waterschappen, dorpsgemeenten en andere nederzettingen, zodat hij steeds kan zorgen dat maatregelen worden genomen tot bevordering van de bloei en welvaart van zijn ressort.

De omstandigheid dat vele der instructies en/of voorschriften waaraan de Distrikts-Kommissaris zich te houden heeft, nog uit de z.g. koloniale tijd dateren, heeft grote nadelen, maar ook het grote belangrijke voordeel, dat een Distrikts-Kommissaris, die met beleid, takt en begrip voor de nieuwe verhoudingen te werk gaat, veel ambtelijke „red-tape“ kan voorbij lopen en recht op zijn doel afgaan hetgeen uiteraard eerder tot succes leidt.

Voor een juist begrip, zij hierbij nog aangetekend, dat de Staten van Suriname, de volksvertegenwoordiging, representatief is voor het gehele land. Van zelfbestuur der distrikten is er nog geen sprake. Weliswaar wordt meer en meer gesproken over het instellen van distriktsraden, die samen met de Distrikts-Kom-

missaris de verantwoordelijkheid van de bestuurstaak in de distrikten zullen moeten dragen. Met het oog evenwel op de te verwachten financiële, economische en politieke konsekwenties, kan echter gerust worden aangenomen, dat nog heel wat water door de machtige Commewijnrivier zal stromen voor dat de distrikten autonome en zelfstandige rechtsgemeenschappen zullen zijn geworden. Dit moet worden betreurd.

Schrijver dezes is belast met het beheer over het distrikt Commewijne, waarvan het Kommissariaat gevestigd is te Nieuw-Amsterdam. Dit plaatsje was vooreen een, bij de samenvloeiing van de Suriname- en Commewijnrivier vlak bij de zee, in 1747, gebouwd fort met als doel de toegang tot de hoofdstad tegen een mogelijke buitenlandse vijand te verdedigen.

Het distrikt Commewijne is ruim 5200 vierkante kilometers groot, maar telt slechts $\pm$ 20.000 inwoners, waarvan ongeveer 60 % uit Indonesiërs bestaat, $\pm$ 23 % Hindostanen, 8 % uit Creolen en de rest uit Surinamers van andere afkomst en een klein aantal Hollanders.

Ongeveer 30 % der Indonesische bevolkingsgroep heeft in de loop der tijden ingevolge de wet Donker de Nederlandse nationaliteit geopteerd.

Commewijne is na Saramacca het meest agrarische distrikt van Suriname. Ongeveer 75 % van de beroepsbevolking oefent de landbouw uit.

De nijverheid is gericht op primaire en enige secundaire verwerking van koffie, cacao, suiker en alcohol.

Als andere bronnen van inkomsten kunnen ook nog worden genoemd de visserij in de zwampen langs de kust en de houtexploitatie langs de Boven Commewijne.

Het is het enige distrikt waar de oorspronkelijke plantage landbouw nog een belangrijke plaats inneemt. De plantages leveren ongeveer 1/3 van de agrarische export van Suriname op.

Na deze inleiding, die ik meen nodig te hebben als achtergrond voor mijn artikel, zal ik U medenemen op een van de regelmatig door mijn ressort onder-
nomen tournées.

De tocht die door een mijner bestuursambtenaren nauwkeurig was voorbereid zou twee dagen duren.

Het was een mooie dag en ik begon om half zeven, wat eerder dan doorgaans het geval is. De portefeuille moest n.l. nog worden doorgenomen, hoofdzakelijk bestaande uit de afdoening van een

aantal administratieve documenten en de ondertekening van vergunningen o.a. betreffende het opzetten van een rijstpel-molen en winkels, het slachten van koeien en varkens ter gelegenheid van tajoeps (Indonesische feesten) e.d.

Vervolgens zou ik voor korte besprekingen thuis nog ontvangen de Distrikts-Sekretaris (de officiële vervanger van de Kommissaris bij afwezigheid of ziekte), de Politie Kommandant, de Ressortleider van de landbouw en de Technisch Ambtenaar van Straten en wegen.

De bespreking met de Politie Kommissaris betrof o.m. een kwestie over een 11-jarig Indonesisch meisje dat in blijde verwachting verkeerde. De schuldige was haar 23-jarige buurman, eveneens een Indonesiër. Het onheil was geschied toen de ouders het meisje als oppas van het huis hadden achtergelaten, terwijl zij voor enkele dagen familiebezoek naar een andere kampong waren vertrokken.

Het gebeurde had hen niet bijzonder geschokt. Van een aangifte was dan ook geen sprake. Ze waren feitelijk bij de „Toewan Kommissaris” gekomen om een bewijs van onvermogen te verzoeken i.v.m. de kosten voor verloskundige hulp van hun dochter.

Een moeilijkheid was evenwel dat volgens het Surinaams Wetboek van Strafrecht hier sprake was van een ernstig strafbaar feit. De ouders hadden de jongen bovendien ook reeds als schoonzoon geaccepteerd, alhoewel een huwelijk ook volgens de Aziatische huwelijkswetgeving, gelet op de leeftijd van dat meisje, de eerste twee jaren niet eens mogelijk zou zijn.

Hoe het ook zij, gezorgd werd dat het meisje allereerst onder geneeskundige controle kwam.

De strafrechterlijke zijde van deze zaak werd later afgedaan met een brief aan de Procureur Generaal, met het voorstel in deze gebruik te maken van het opportuniteitsbeginsel en dus geen vervolging in te stellen.

Op deze suggestie werd later inderdaad ingegaan.

Wellicht interesseert het U ook nog te weten, dat de ooievaar na een voorspoedige vlucht een meisje van ongeveer 6 pond heeft afgeleverd in Taman Redjo, aan welke gebeurtenis een dagblad in de hoofdstad een hele fotoreportage heeft gewijd.

Thans moet nog worden afgewacht of het voorgenomen huwelijk over twee jaren, wanneer het meisje volgens de Moslim-gebruiken de huwbare leeftijd zal hebben bereikt, inderdaad zal plaatsvinden.

Precies om 8 uur reed mijn auto voor, bestuurd door een Indonesiër of, lettend

op de plaats van geboorte en de ouders van de man, beter gezegd een Surina-mer van Indonesische afkomst.

De eerste stopplaats was het „Projekt Voorburg”, enkele kilometers van Nieuw-Amsterdam gelegen.

De projectleider gaf in zijn kantoortje een overzicht van de vorderingen van dit landbouw-bedrijfsplan met een areaal van 272 ha. De gemiddelde grootte der bedrijven bedraagt 1.90 ha. Dit zijn uiteraard veel te kleine percelen om de totale arbeidscapaciteit van de daarop gevestigde landbouwersgezinnen volledig te benutten. Maar dat is ook niet de opzet. Een en ander moet worden gezien als het scheppen van een „spare time job” voor landbouwende families die bereid zijn in tijden van verhoogde arbeidsbehoeften op de omliggende ondernemingen plantage-arbeid te verrichten.

Het bedrijfsplan is tot in bijzonderheden uitgewerkt, terwijl ook in het verschaffen van de benodigde kredieten is voorzien.

De projectleider heeft tot taak toe te zien, dat het plan volgens schema verloopt, hetgeen zoals kon worden geconstateerd niet in alle opzichten het geval is.

Enkele kilometers verder ligt Mariënborg, een suikeronderneming van de Nederlandse Handel Maatschappij, die bereikt werd via de eveneens tot het complex Mariënborg behorende plantages Zoelen en Geertruidenberg.

De steeds toenemende export van suiker, rum en alcohol maakt dat de suikeronderneming Mariënborg van niet onbelangrijke economische betekenis voor Suriname in het algemeen is en, omdat de suikerindustrie in hoge mate loonintensief is, voor het distrikt Commewijne in het bijzonder.

Mijn bezoek aan Mariënborg was hoofdzakelijk bedoeld als belangstelling voor de juist ingetreden nieuwe maelperiode (8 maanden malen en 4 maanden rust). Bovendien was in de riettuinen een „frohopperplaag” uitgebroken, die belangrijke schade toebrengt aan de aanplant met als gevolg rendementverlies.

Deskundigen van het Landbouwprefstation waren naarstig bezig de biologie van genoemd insect te bestuderen waardoor het mogelijk zou zijn de juiste bestrijdingsmethoden te vinden.

Gelukkig was de stemming bij de agent van de N.H.M. in Suriname niet zover in mineur gezakt dat er voor mijn vertrek, het was inmiddels half twaalf geworden, geen tijd over was voor een koude „rum-coke”. D.i. een in Suriname zeer populaire drank, bestaande uit „crushed ice”, coca cola en rum, bij voorkeur de door Mariënborg uit melasse (afval-suiker-

stroop) gedistilleerde „De Luxe Rum” of „Surinam Pride”.

Te Uwer informatie nog dat Mariënborg ongeveer 8000 ton rietsuiker produceert en uit de melasse behalve rum, ook alcohol van 96 % en brandspiritus maakt.

De volgende stopplaats zou zijn de brug over de Commetewanekreek. Daar lag al het plasticbootje van mijn motorboot, de „Wanelie”, die de kreek niet zover kan opvaren.

En passant werd een vluchtig bezoek gebracht aan het Kinderhuis te Alkmaar, een internaat van de Evangelische Broedergemeente voor arme Hindostaanse kinderen. De bedoeling was de vordering bij de bouw van een kerkje gade te slaan. Voor deze belangstelling zijdens het distriktsbestuur is de leiding van het internaat, een drietal Denen, waaronder een echtpaar, dat met veel toewijding zijn moeilijk werk verricht, altijd zeer gevoelig.

De rit naar de Commewanekreek ging over de z.g. Oost-West-verbinding (voor een groot gedeelte nog in aanleg). Deze weg loopt vanaf Albina aan de Marowijnrivier in het Oosten van het land, over Moengo, bekend als vindplaats voor bauxiet, de kurk waarop de economie van Suriname drijft, via Paramaribo over Groningen aan de Saramaccarivier en Coronie naar Nickerie aan de Corantijnrivier in het Westen des lands. De totale lengte is 375 km.

De rit van Alkmaar naar de Commetewanekreek kostte mij slechts 35 minuten en met het plasticbootje, voortgedreven door een aanhangmotor van 18 pk, bereikte ik binnen het volgende half uur de plantage Nieuw Zorg, waar de Wanelie gemeerd lag.

Het tochtje door de bochtige kreek met zijn coca cola-bruine water en zijn vele op de oevers staande woudreuzen, waarvan de naar elkander toegroeiende kruinen een soort bladerdak vormen, is altijd weer even interessant.

Te Nieuw-Zorg moest ik mij even persoonlijk op de hoogte stellen ten aanzien van een door de bestuursopzichter uitgebracht afwijzend advies omtrent een leningsaanvraag van de eigenaar, voor een vrij aanzienlijk bedrag om, volgens de opgave van belanghebbende, zijn oude cacao-aanplant te rehabiliteren. Ik moest betrokkene evenwel teleurstellen, want ook ik kwam tot de conclusie dat het verzoek niet kon worden ondersteund.

Aan boord van de „Wanelie” bleek de motorist, tevens kok, goed werk te hebben verricht, want de lunch van bruine bonen met rijst, voorzien van alle franjes,

liet zich buitengewoon goed smaken.

Aangezien het reeds drie uur geworden was en ik behalve mijn ontbijt voor het vertrek en de rum-coke op Mariënborg niets meer gehad had, is het natuurlijk best mogelijk dat hier sprake was van „honger maakt rauwe bonen zoet”.

Toen ik na mijn siësta in een van de twee couchettes aan boord wakker werd, waren we de Commetewanekreek uitgevaren en was de plantage Alliance bij de samenvloeiing van de Commewijn- en de Matapicariërivier in zicht. Ik nam dus vlug een douche zodat ik na een kwartiertje om ongeveer vijf uur 's middags lekker opgefist aan wal stapte bij de steiger van de landbouwbedrijfschool te Alliance voor een inspectie in mijn hoedanigheid van lid q.q. van de raad van toezicht.

Het betreft hier een lagere landbouw- school — de enige in Suriname — waar jongens die de bedoeling hebben om later een landbouwbedrijfje ($\pm$ 8 ha.) te beginnen, enige elementaire vakkennis wordt bijgebracht.

De volgende stap was een visite aan de leider van het annex de school opgezet landbouwproject, die jarig was en aan wie kort geleden op mijn voorstel aan de Regering, de Ere-medaille in goud van de Orde van Oranje-Nassau door Hare Majesteit de Koningin was toegekend. Deze onderscheiding had de man verdiend wegens zijn bijzondere verdiensten jegens de Commewijn-gemeenschap.

Het werd die avond een echt plantersfeest. Ik viel dan ook als een blok in slaap toen ik omstreeks elf uur weer in mijn bootje stapte, dat toen midden op de rivier, zover mogelijk uit de oever met zijn vele muskieten (muggen), ging liggen.

Het ontwaken op een tropenrivier is heerlijk. De dauw hangt als een dichte nevelbank tot omstreeks zeven uur vlak boven de oppervlakte van het water, om dan plotseling te verdwijnen.

Een ontbijt met koffie, brood, half zacht gekookte eitjes, een sinaasappel en een stuk papaja verschaft de moed en energie voor een zware dag. Deze begint om zeven uur met een wegenspectie in gezelschap van de plaatselijke bestuursopzichter door de dorpsgemeente Bakkie om daarna een vergadering van genoemde gemeente bij te wonen.

Zoals ik al schreef is het distrikt geen autonome rechtsgemeenschap. In verschillende ressorten komen echter dorpsgemeenten voor en deze zijn wel als zodanig aan te merken. Het dorps hoofd wordt door de Gouverneur benoemd op voordracht van de Distrikts-Kommissaris en de bestuursleden worden door de in-

U maakt plannen voor de toekomst,

want U wilt na Uw studie een carrière opbouwen.

Wij maken plannen voor de toekomst,

omdat wij voortdurend bedacht moeten zijn op de opvolging van de leidinggevende functionarissen voor de concernmaatschappijen in binnen- en buitenland. Ieder jaar doen daartoe een beperkt aantal jonge academici van zeer verschillende studierichtingen hun intrede in ons concern.

Daar het zeer wel mogelijk is, dat Uw en onze belangen parallel lopen, zijn wij gaarne bereid U individueel voorlichting te geven. Ook als U nog niet aan solliciteren denkt, kan een oriënterend gesprek over carrièremogelijkheden zijn nut hebben.

Wilt U Uw aanvraag voor een informatief onderhoud richten aan: Unilever N.V., Afd. Algemene Personeelszaken, Postbus 760, Rotterdam.

Wij zullen het op prijs stellen als U bij deze aanvraag wilt vermelden aan welke faculteit U studeert en hoe ver U bent gevorderd.

gezetenen gekozen. De geldmiddelen worden verkregen uit de huuropbrengst der landbouw/woonperceeltjes.

Deze dorpsgemeenten hebben een betrekkelijk grote bewegingsvrijheid, die evenwel door de Distrikts-Kommissaris in bepaalde banen kan worden geleid.

Het doel is de plaatselijke bevolking te brengen tot een sociaal-, economisch- en cultureel hechte gemeenschap om aldus het platteland tot groter bloei te ontwikkelen.

Het belangrijkste wat op de vergadering ter tafel werd gebracht, was het grote padi-overschot waarmede men geen raad wist. De hulp van de Distrikts-Kommissaris werd ingeroepen en door deze ook toegezegd.

Bij terugkeer op mijn standplaats was de oplossing een brief aan de Minister van Economische Zaken in Suriname, de lezerskring van dit periodiek ongetwijfeld welbekend, Dr. P. A. M. van Philips, met voorstel om, ingevolge de gouvernements padi-garantieregeling, kredieten te mijner beschikking te stellen voor opkoop van het padi-overschot.

Door het begrip voor de moeilijkheden der klein-landbouwers, dat steeds weer bij bedoeld Ministerie wordt aangetroffen, had een en ander een vlot verloop.

De zon was reeds hoog aan de hemel toen de vergadering uiteen ging. Er stond toen nog een fietstocht van enige uren door de polder van het projekt Nieuw-Meerzorg voor de boeg. Van een lunch aan boord zou geen sprake zijn.

In het projekt werden in gezelschap van de projektleider verschillende percelen bezocht van boeren (Hindostanen en Indonesiërs) die de overeengekomen voorwaarden niet waren nagekomen.

In vele gevallen moest worden besloten tot het intrekken der percelen.

De ongewoonte van het fietsen liet zich op een zeker lichaamsdeel goed voelen. Aan het rammelen van de maag werd gelukkig spoedig een einde gemaakt toen wij bij een winkeltje kwamen. Bacoven (U zou zeggen bananen, maar dat is bij ons de vrucht die alleen na bereiding — gekookt, gebakken of geroosterd — gegeten wordt) en enkele sinaas-appelen zorgden voor een gezonde en goede maagversterking.

Mijn fiets kon na Nieuw-Meerzorg gelukkig verwisseld worden voor de duo van een motorfiets, bestuurd door een

brigadier van politie, die mij over de smalle kronkelweg op de Noorderoever van de Commewijnrivier bracht naar de dorpsgemeente Kroonenburg. Hier zou het hoofd van het Centraal Bureau van Luchtkaartering te Paramaribo zich bevinden voor controle van een zijner topografen die ter plaatse veldwerk verrichtte. Ik had n.l. afgesproken met genoemde functionaris dat ik hem daar zou ontmoeten omdat ik zeer geïnteresseerd was in de gang van zaken bij het voor Suriname zo belangrijke werk van het C.B.L.

Op Kroonenburg bezocht ik ook nog een Hindostaanse plattelandsfamilie, waar een jong getrouwde meisje van 14 jaar (Aziatische huwelijkswetgeving) met haar man bij haar schoonmoeder inwoonde. Op mijn wekelijkse spreekdag te Nieuw-Amsterdam was ze komen klagen over een „assepoestersbehandeling” van haar schoonmoeder, die gesteund werd door haar man. Ik wilde de situatie opnemen. Bij mijn binnenkomen gaf het meisje mij te kennen dat mijn reprimande na haar klacht een goede invloed had gehad.

Gelukkig komen deze toestanden niet meer voor onder de meer intellectuele Hindostanen.

Het plaatselijk veerbootje, een z.g. geboeide corjaal, voortgedreven door een aanhangmotor van 12 pk en bestemd voor het vervoer van 6 passagiers, bracht mij om vier uur 's middags over de brede Commewijnrivier naar de oude plantage Mon Trésor, waar mijn auto stond te wachten.

De dag werd besloten met een officieel bezoek van een juist uit Nederland overgekomen nieuwe beheerder van een cacao-plantage in de buurt.

Aan het slot van mijn relaas, spreek ik de hoop uit dat ik aan de verwachtingen van de redactie heb voldaan. Verder moge ik aantekenen dat ik enige tijd geleden het genoegen had, Prof. Dr. G. H. van der Kolff — U zeer bekend — voor een dag te gast te hebben. Aan dit bezoek heb ik nog de meest prettige herinneringen.

J. Douglas, Distrikts-Kommissaris van Suriname, belast met het beheer over het distrikt Commewijne.

Bosbeheer in Suriname

Medio 1947 werd, nadat in 1925 de Dienst van het Boswezen was opgeheven, weder een dienst in het leven geroepen. Na instelling van controle op de houtkap e.d. concentreerden de activiteiten van deze dienst zich in eerste instantie op inventarisatie van verschillende boscomplexen in Suriname. Hieraan ging vooraf een algemene oriëntatie om inzicht te krijgen in de voornaamste bostypen in het noordelijk deel van Suriname.

Voor deze algemene oriëntatie zijn luchtfoto's een belangrijk hulpmiddel gebleken, mede door het daaruit vervaardigde kaartmateriaal.

In de jaren 1947—1949 werd een deel van Suriname vanaf de kust tot de 4e breedtegraad *) gefotografeerd op een schaal 1 : 40.000, terwijl een gedeelte van de kuststrook ook nog op schaal 1 : 20.000 werd opgenomen.

*) Dit is ongeveer halverwege de grens met Brazilië (Red.).

Van de eerstgenoemde foto's werden fotoplakkaarten samengesteld. Tevens werd hiermee de grondslag gelegd voor het maken van betrouwbare topografische kaarten.

Door het Centraal Bureau voor Luchtkartering werden in samenwerking met verschillende diensten de fotoplakkaarten voor een gedeelte van het gebied geïnterpreteerd met behulp van losse stereofoto's en terreinverkenningen. Zodoende kunnen rivieren, grote kreek, wegen, nederzettingen en door de landbouw geoccupeerde gronden nauwkeurig gesitueerd worden. Bij de interpretatie van de bosvegetatie in het Noordelijk deel van Suriname kunnen verschillende begroeiingsvormen worden onderscheiden, zoals zwampbossen, hoogdrooglandbossen, savannebossen e.d. Gezien de gemengde samenstelling van het tropische bos is het echter niet mogelijk om bij de gebruikte schaal de afzonderlijke boomsoorten te onderkennen. Slechts in enkele gevallen is het mogelijk gebleken daar een nadere indicatie voor te geven, vooral, wanneer bepaalde soorten gezellig groeiend optreden en gekenmerkt zijn door een speciale groeiplaats, b.v. de min of meer homogene mierenhout-, baboen-, walababoen- en dakamabossen.

Voor de localisatie van waardevolle complexen worden echter uit de luchtfoto's voldoende aanwijzingen verzameld, waarnaar de intensieve exploratie zich kan richten. Zo werden aanwijzingen verkregen omtrent de ligging van bepaalde zwamp- en drasboscomplexen en vooral van het hoogdrooglandbos.

Daar voor de zwampbossen door hun

ligging en minder divergente samenstelling reeds bij een schaal 1 : 40.000 uitvoeriger gegevens omtrent het voorkomen van baboen en mierenhout konden verkregen worden en bovendien de slechte begaanbaarheid van deze bossen een exploratie vanaf de grond grote moeilijkheden in de weg legt, wordt er thans naar gestreefd voor deze gebieden de mogelijkheden van de luchtfoto uit te breiden. Aan de hand van nader onderzoek is gebleken dat bij een schaal 1 : 10.000 de afzonderlijke baboen- en mierenhoutbomen van een bepaalde minimum afmeting op de foto in de bovenste kroonétage vrij nauwkeurig te herkennen zijn. Het zwampareaal is thans geheel gefotografeerd op deze schaal voorhanden en de interpretatie van ruim 25.000 ha. is reeds in detail uitgevoerd.

De intensievere bosexploratie vindt als volgt plaats.

Als grondslag wordt uitgegaan van de topografische bladen, vervaardigd uit de fotoplakkaarten, waarop een rechthoekig basislijnenstelsel van 8 bij 4 km wordt uitgezet, dat op het terrein met een theodoliet wordt ingemeten, aansluitend aan bekende punten. De nadere exploratie vindt plaats door van deze basislijnen uit parallellijnen van 4 km. om de 500 m. te kappen, in oppervlakte eenheden van 3200 ha. Langs de genoemde lijnen worden alle bomen met een diameter van 25 cm. en meer in een strook van 10 m. breedte opgenomen. Op deze wijze wordt een 2% bemonstering verkregen.

Voor een goede representatie van de verschillende vegetatietypen worden in het hoogdrooglandbos de lijnen zoveel mogelijk dwars op de waterscheidingen gelegd. Naast opname vindt ook een detailkartering van de begroeiingstypen en de waterlopen plaats. De parallellijnen worden ingemeten, waarbij met een helingmeter het terrein verloop wordt bepaald. Daardoor is het mogelijk op de gedetailleerde boskaarten schaal 1 : 20.000 de relatieve hoogteverschillen aan te geven.

Onderzoekingen omtrent de opnamenauwkeurigheid bij het bemonsteringspercentage van 2% voor exploratie-eenheden van 3200 ha. hebben aangetoond, dat voor de economisch waardevolle houtsoorten de fout binnen de 10% valt. Een nauwkeurigheid, die ruimschoots voldoende geacht kan worden. Bij de opname worden de gegevens opgebracht op kaarten, die met het breinaaldstelsel op eenvoudige wijze gesorteerd worden op houtsoort, diameterklasse en bostypen.

Vier jaar oude Pinus cultuur, Jodensavanna.

Deze gegevens worden per eenheid ge-recapituleerd.

In totaal werden tot nu toe ruim 250.000 ha. op deze wijze geëxploreerd in het gebied tussen de Marowijne en de Coppename.

De bosinventarisatie wordt gevolgd door de bosontsluiting van de waardevolle boscomplexen die bij de exploratie zijn opgenomen.

De bosontsluiting heeft tot doel om boscomplexen met een voor exploitatie aantrekkelijke houtvoorraad, doch die tot nu toe hiervoor niet toegankelijk waren, bereikbaar te maken. Naast de bosinventarisatie — aan de hand waarvan het mogelijk is een verantwoorde keuze te doen uit de complexen, die voor ontsluiting in aanmerking komen — vormt de bosontsluiting een van de belangrijkste factoren om de activering van het bos op gang te brengen. Talloze voorbeelden zijn uit andere delen van de wereld aan te halen waar juist het toegankelijk ma-

ken van gebieden de stoot heeft gegeven tot verdere ontwikkeling.

Voor de hoogdrooglandbossen wordt deze openlegging uitgevoerd door het aanleggen van centrale ontsluitingswegen, hetgeen dus omvat het traceren, rooien en egaliseren van hoofdwegen, die de grootste vervoersfrequentie te verwerken krijgen en waarvoor het bepalen van het juiste tracee van primair belang is. Aan deze hoofdwegen dient de particuliere exploitant met secundaire afvoerwegen en sleepwegen aan te sluiten.

Met de uitbouw van de eerste ontsluitingsweg in het hoogdrooglandbos werd gedurende de eerste maanden in 1956 begonnen. De keuze viel op een boscomplex aan de Saramacca. Het uitgangspunt van de weg is gelegen aan de linkeroever van de rivier ongeveer 6 uur varen bovenstrooms Uitkijk. Het gebied dat hier ontsloten wordt heeft een totale oppervlakte van 30.000 ha., waarvan 11.000 ha langs de oost-west verlopende

Vier jaar oude aanplant Soemaroeba (*Simaruba amara*), Palissadenweg.

„Boven Coesewijne” en 19.000 ha. langs de zich in zuidelijke richting aftakkende „Boven Maripaston”. De totale lengte van genoemde wegen bedraagt 60 km., waardoor zeven bruggen en een aantal duikers gebouwd moesten worden. Eind 1958 is dit werk gereed gekomen en inmiddels is de uitvoering van een nieuw project benonnen, gelegen aan de Surinamerivier, waarvan reeds 35 km. weg gereed is.

Het bovengenoemde ontsloten complex heeft reeds 58.000 m³ hout opgeleverd hetgeen jaarlijks meer dan een derde is van de totale hardhoutvoorziening die in Paramaribo verwerkt of geëxporteerd wordt.

De ontsluiting van de moerasgebieden (zwampbossen) vindt op andere wijze plaats.

Voor de hoge zwampbossen, die periodiek onder water staan wordt de oplossing voor een ontsluiting gezocht in het aanleggen van kanalen. Tussen de ver-

schillende mogelijkheden wordt uitgezien naar een methode, die zich snel laat aanpassen aan de behoefte, eenvoudig is in zijn organisatie en uitvoering en bij de eerste opzet niet gepaard gaat met de aanschaffing van kapitaalsintensieve machineriën. De keuze is gevallen op het gebruik van ditching dynamite, waarbij dus de kanalen niet gegraven, doch geschoten worden.

In totaal is thans ruim 35 km. kanaal op deze wijze aangelegd, waardoor reeds 8000 m³ hout werd getransporteerd.

Op grond van deze maatregelen van inventarisatie en ontsluiting van de boscomplexen is het mogelijk tot een intensieve en gerichte bosexploitatie te komen. Aan de hand van de exploraties worden exploitatieplannen opgesteld, waarin de richtlijnen voor een verantwoorde kap en daarop afgestemd transport van hout worden aangegeven. Deze gegevens worden de exploitant ter be-

Uitbrengen van Baboeblokken (*Virola surinamensis*) door met dynamiet opengeschoten kanaal.

schikking gesteld zodat deze dan voor een reeks van jaren zijn bedrijf kan overzien en zijn investaties zo rendabel mogelijk kan aanwenden. Het gevolg is dan ook dat zich mechanische exploitatiemethoden ontwikkelen, waarbij het hout niet meer met de hand wordt uitgesleept maar met traktoren. De oorspronkelijke lintkap beperkte zich tot een lintkap langs bereikbare waterwegen, door mid-

del van de ontsluiting thans kunnen de boscomplexen op systematische wijze worden afgewerkt.

Naast deze maatregelen, die er op gebaseerd zijn om het bestaande bosbezit zoveel mogelijk tot ontwikkeling te brengen, wordt ook aan de continuïteit gedacht. Thans worden reeds maatregelen getroffen om ervoor te zorgen dat in de

toekomst ook over hout wordt beschikt en zo mogelijk op een meer rationele wijze dan nu het geval kan zijn. Reeds de voormalige Dienst van het Boswezen verrichtte op dit gebied baanbrekend werk, door de discontinuïteit van het bosbeheer ging dit echter voor het grootste gedeelte verloren. De herbebossing wordt thans weer voortgezet waarbij in het bijzonder aandacht wordt geschonken aan economisch waardevolle, snel groeiende houtsoorten. Systematisch wordt dit verjongingswerk uitgevoerd in de bovengenoemde ontsloten gebieden, waarna de vaksgebijze exploitatie-maatregelen voor de aanplant worden getroffen. Plantmateriaal wordt daartoe op kwekerijen geteeld en in de gunstige seizoenen op het terrein uitgeplant, nadat daar maatregelen zijn getroffen voor verwijdering van de ondergroei e.d. om de levensomstandigheden van de jonge plantjes zo gunstig mogelijk te maken. Naast aanplant van inheemse houtsoorten worden ook buitenlandse soorten beproefd, waarmede ook bevredigende resultaten worden verkregen. In dit verband dienen ook genoemd te worden de proefaanplanting van een tropische dennensoort welke voor rekening van de Koninklijke Papierfabrieken Van Gelder Zonen N.V. worden uitgevoerd. Deze aanplantingen vinden speciaal plaats op armere gronden en zijn gericht op de productie van papierhout. Het laatste jaar werd tot een aanmerkelijke uitbreiding van de aanplant overgegaan.

Bij de exploitatie wordt van de aanwezige massa in het bos nog maar een gering gedeelte benut. Voor de 2e wereldoorlog was nog slechts van een beperkt aantal Surinaamse houtsoorten de eigenschappen bekend. Onderzoek van minder bekende soorten diende plaats te vinden. Dit onderzoek richt zich op het bepalen van de fysische en mechanische eigenschappen van het hout, zodat inzicht wordt verkregen in de sterkte en duurzaamheid van de verschillende houtsoorten. Dit werk wordt voornamelijk uitgevoerd aan de Landbouwhogeschool te Wageningen, die daarover reeds verschillende publicaties deed verschijnen.

Niet alleen richt het onderzoek zich op de sterktebepalingen, dus op het gebruik voor bouwhout, ook andere verwerkingsmogelijkheden worden in beschouwing genomen. Zo b.v. de mogelijk-

heid om bepaalde soorten tot vezelplaten te verwerken. Een verdere mogelijkheid is om het hout te verwerken tot pulp en papier. Daarbij richtte het onderzoek zich niet op de individuele soorten, maar op een mengsel van ongeveer een dertigtal soorten, teneinde het rendement van het bos zo hoog mogelijk op te voeren. De onderzoeken wezen uit dat papier gemaakt kan worden van behoorlijke kwaliteit geschikt voor druk- en schrijfpapieren.

De ontwikkeling als boven omschreven kwam in de laatste tien jaar geleidelijk tot stand. De uitvoering was mogelijk dank zij de middelen die aanvankelijk door het Welfaartsfonds voor Suriname ter beschikking werden gesteld, waarmede een aanvang met de bosinventarisatie en het houtonderzoek kon worden gemaakt. Dit werd later in het kader van het Tien Jaren Plan voortgezet, waarnaast de bosontsluiting en de herbebossing konden worden geëntameerd. Hierdoor was het mogelijk dat ook de produktie toenam, waardoor voldaan kon worden aan de grotere vraag van hout op de binnenlandse markt. Mede door de verhoogde activiteiten op allerlei gebied, zowel door de uitvoering van vele werken ten behoeve van het Tien Jaren Plan, de verhoogde bauxietproduktie en de uitvoering van het Brokopondoplan, als allerlei andere particuliere investeringen, ontstond een verhoogde vraag, ondanks dat van de traditionele bouwwijze in hout werd afgeweken. Daarnaast ontwikkelde zich ook de export van hout in een niet onbelangrijke mate. De belangrijkste bijdrage hiertoe vormde de tot standkoming van de houtverwerkende industrie door het Bruynzeel-concern. De produktie van de triplexfabriek werd na enkele jaren verdubbeld. De capaciteit van de zagerij werd vergroot en uitgebreid met een schaverij, korte tijd geleden kwam een spaanderplatenfabriek tot stand van grote capaciteit. Ook verschillende plaatselijke zagerijen werden uitgebreid en verbeterd, terwijl hun aantal toenam. De export van hout die in de dertiger jaren gemiddeld 2200 m³ bedroeg met een exportwaarde van Sf 90.000,— nam toe tot 49.590 m³ met een exportwaarde van Sf 6.357.000,—. De laatste tien jaar nam hout na bauxiet de 2e plaats in bij de export.

Enige aspecten van het Wageningen-project in Suriname

Een hernieuwde en groeiende belangstelling in Nederland voor Suriname en wat daar omgaat, is niet vreemd aan de recente verschijning van speciaal aan dit land gewijde uitgaven en publicaties. Dit is begrijpelijk, want Suriname timmert aan de weg en er wordt de laatste jaren zeer hard getimmerd. Op allerlei gebied heerst er grote bedrijvigheid en alle bezoekers, die het land in grotere getale dan ooit tevoren komen bezoeken, worden er door getroffen.

Uit de aard der zaak voert Suriname zijn gasten naar die plaatsen, waar het verrichte of nog in gang zijnde werk de meeste indruk zal maken. Zo krijgt ook het grote plan Wageningen zijn aandeel.

Teneinde bij te dragen in de kennis omtrent dit project zal eerst een korte beschrijving worden gegeven van de huidige stand van zaken en daarna van de betekenis en het doel van Wageningen in Suriname.

Wageningen in vogelvlucht.

Door het Nederlandse Volk en zijn Regering werd in de eerste naoorlogse jaren de grote behoefte gevoeld om Suriname daadwerkelijk en financieel hulp te verlenen bij de opbouw en ontwikkeling van dit Rijksdeel. Het Wageningen-project, beheerd door de „Stichting voor de ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname”, vormde een der bijdragen. Het werd gefinancierd uit particuliere gelden met een garantie op rente en aflossing van de Nederlandse Staat.

De nu 10 jaar oude Stichtingsakte vermeldt dat zij ten doel heeft het inpolderen, ontginnen, cultuurrijp maken, behuizen, exploiteren of doen exploiteren van land in Suriname, met al hetgene er mede samenhangt of daaruit voortvloeit.

De vele hieruit voortgekomen en niet in extenso te beschrijven polderplannen, hebben nu 10 jaren later geleid tot de thans bestaande 6.000 ha. grote rijstpolder Wageningen, met een gezonde en levende gemeenschap van circa 2.000 zielen. De ligging kan op de meeste nieuwe kaarten worden gevonden in het westelijke deel van de Surinaamse kustvlakte aan de Nickerie-rivier. Het bijbehorende „dorp” kan reeds tot een der 10 belangrijkste plaatsen van Suriname worden gerekend.

Hier raken wij dan reeds het eerste punt van betekenis voor een juiste beoordeling. Het project betekende niet alleen het in cultuur brengen van 6.000 ha. zwamp, maar vooral ook de opbouw van

een nieuwe gemeenschap van mensen met eigen huisvesting, recreatie, scholen, hospitaal, winkels, bewakingsdienst e.d. in een voordien verlaten gebied. Wat hier in zeer korte tijd werd klaar gespeeld, dwingt respect af. Het is de opbouw van een nieuwe belangrijke vestigingsplaats, het is een voor de eerste maal op grote schaal inpolderen van tropisch zwampgebied en een vergaande mechanisatie van de rijstverbouw onder tropische omstandigheden, zoals dit nog niet eerder kon worden gerealiseerd.

2 Het experimentele karakter van dit project vormt het tweede belangrijke punt.

Daarbij dient te worden nagegaan of en in hoeverre de huidige polder bijdraagt in de ontwikkeling van de welvaart van Suriname in de agrarische sfeer en moet tevens de vraag worden beantwoord of het huidige project dan wel een daaruit te verkrijgen nieuwe bedrijfsvorm de mogelijkheid tot een rendabele exploitatie kan bieden. De huidige exploitatie geschiedt onder druk van de hoge exploitatiekosten op andere wijze dan aanvankelijk was bedoeld, waardoor één van de vroegere doeleinden, n.l. vestiging van een Nederlandse boerengemeenschap, niet kon worden gerealiseerd.

De gedachte grootte van de bedrijven was aanvankelijk gebaseerd op de mogelijkheden van veeteelt en de verbouw van z.g. rotatiegewassen. Beide zijn op grotere schaal voorlopig nog niet mogelijk. De bedrijven moesten mede daarom met de meer extensieve rijstverbouw als monocultuur, aanzienlijk groter in oppervlak worden dan de aanvankelijk begrote 72 ha. Het aantal Nederlandse boeren dat in deze polder een bedrijf zou hebben kunnen vinden, werd daarmee tot een relatief gering aantal teruggebracht. Bovendien moet worden bedacht dat Suriname veel meer is geïnteresseerd in een ontwikkeling van eigen landbouwers en van bedrijven waarop deze werkzaam kunnen zijn. Zoals later nog wordt uiteengezet, bestaat hieraan een grote behoefte.

Aan deze ontwikkeling heeft Wageningen, omdat het bedrijf zelf nog in opbouw was, tot dusverre nog weinig kunnen bijdragen. Nog te veel problemen op cultuurtechnisch, landbouwkundig en organisatorisch gebied moesten worden opgelost, alvorens de hier verworven kennis kon worden uitgedragen of overgeplant. Men zat en zit hier ten dele nog met teveel problemen in eigen huis. Zo kon onder meer het vraagstuk van het

*admissional argument: Handhaving Wageningen
want
E. 2. E. die klimaatlandbouw heeft dat
door trek naar de stad.*

3/1000,-
3/2000,-

z.g. tweede gewas nog niet tot een oplossing worden gebracht.

Suriname beschikt alleen al in de kustvlakte over meer dan een miljoen ha. ongerept vruchtbaar land. Alvorens dit voor landbouw in gebruik kan worden genomen, moeten er grote bedragen worden geïnvesteerd voor inpoldering, ontginning en andere technische werken. Het cultuurrijp maken alleen al vergt ca. Nf 3.000,- per ha. De bijkomende investeringen voor behuizing, wegen e.a. brengen dit op rond Nf 6.000,-. Daarbij komt dat de vaste lasten voor grond, onderhoud van kanalen en dammen en voor bemaling en irrigatie, bijna 50 % uitmaken van de totale produktiekosten van rijst.

Het is om technische en landbouwkundige redenen niet anders mogelijk aan dat 60 % van het areaal, bij de bevolking zelfs bijna 100 %, half jaarlijks braak ligt. Wat dit vooral met het oog op de hoge vaste lasten betekent, is begrijpelijk. Daarom blijft men met volharding en ijver zoeken naar de mogelijkheden van verbouw van andere gewassen.

In het hierna volgende zal worden getracht een beeld te geven van de plaats welke Wageningen momenteel in Suriname inneemt en welk doel en toekomst het nog kan krijgen. Begrijpelijkerwijze zullen daarbij vele z.g. imponderabilia ter sprake worden gebracht. Het zijn juist deze onmeetbare invloeden en waarden, die aan de exact ingestelde beschouwer ontsaan en die toch van groot belang zijn bij de waardering van het belang van Wageningen voor de Surinaamse samenleving.

Wageningen en zijn plaats in de Surinaamse samenleving. *Directe bijdrage*

Het oppervlak van Suriname is globaal 150.000 km², dus bijna 5 x het oppervlak van Nederland. Het telt echter slechts 250 duizend inwoners met een bevolkingsdichtheid van 1,6. Zo gezien dus een heel dun bevolkt land. Het landbouwareaal is echter niet groter dan 47.000 ha., bijna 0,3 % van het totale oppervlak. Hiervan zijn 34.000 ha. in gebruik bij de klein-landbouwers met een agrarische bevolkingsdichtheid van 580 zielen per km². Plaatselijk is er dus wel sprake van een kleine overbevolking. De bevolkingsaanwas is zeer groot. Men spreekt zelfs van het haast ongeloofwaardige getal van 4,2 %. Dit heeft o.a. reeds met zich mee gebracht dat 45 % van de bevolking de 20-jarige leeftijd nog niet heeft bereikt. Dat 84 % van de beroepsbeoefenaars in de landbouw werkzaam is, spreekt eveneens. Andere cijfers vermeldden voor 1958 een totale manlijke

beroepsbevolking van 49.250 zielen, waarvan 24.500 of 50 % in de landbouw werkzaam waren. Daarbij moet echter worden bedacht dat in deze sector vooral veel vrouwen arbeid verrichten, zodat het eerder genoemde percentage van 84 zeer wel mogelijk is. Daar staat tegenover dat de landbouw slechts 10 % van de export verzorgt. Het procentuele aandeel van de bauxiet in het exportkader is 80. De zeer smalle basis van de Surinaamse economie en de afhankelijkheid van één produkt worden hier wel heel sterk benadrukt. Het dekkingspercentage van de agrarische uitvoer t.o.v. de invoer was in 1959 nog maar 62 %. Deze uitvoer vertegenwoordigde 53 % van de totale uitvoerwaarde, de bauxiet uitgezonderd.

De landbouw neemt, de mijnbouw buiten beschouwing latend, dus toch een heel belangrijke plaats in. Bovendien voorziet zij voor een belangrijk deel in de behoefte van de bevolking aan levensmiddelen. Rekening houdend met de beperkte mogelijkheden van industrialisatie moet voor de landbouw een nog veel ruimere plaats worden ingeruimd. De huidige raming is, dat om in de minimale behoefte aan land te kunnen voorzien, jaarlijks 2.000 ha. nieuw land beschikbaar moet komen.

Wageningen vertegenwoordigt met zijn 6.000 ha. reeds 10 % van het totale landbouwareaal en 20 % van het totale rijstareaal. Het totale oppervlak der plantages met citrus, koffie, cacao en suikerriet is niet veel groter dan 6.000 ha. Het belangrijkste exportproduct is rijst, waarvan in 1959 voor een bedrag van Nf 8,6 miljoen werd uitgevoerd. Dit vertegenwoordigt meer dan 50 % van de totale agrarische uitvoerwaarde. Wageningen nam hiervan 5,8 miljoen voor zijn rekening. Het verschaft aan ruim 1000 mensen werk op Wageningen en er wordt jaarlijks voor rond Nf 4 miljoen aan salarissen en lonen uitbetaald.

Naast deze directe bijdragen zijn de indirecte mogelijk nog van groter belang. Wageningen is in zeker opzicht een goede praktijkschool. Zelfs van het binnenland gekomen Boslandcreolen en enkele Indianen leerden hier de bediening en verzorging van alle mogelijke ontginnings- en landbouwwerktuigen. Aanvankelijk moesten b.v. de dragelines nog bemand worden met uit Nederland overgekomen krachten. Ook de betonvlechters waren voor een deel uit Nederland afkomstig. In Suriname was nog geen bekwaam personeel beschikbaar. Het heeft echter niet lang geduurd of deze werkzaamheden konden door hier opgeleide Surinamers worden overgenomen. Bij andere grote projecten wordt daar nu tevens van geprofiteerd.

?

Directe bijdrage

aanwinst

± 1/3

De landbouwers onder de arbeiders maakten kennis met de mechanisatie, leerden het gebruik van kunstmest, insecticiden en het oogsten met maaidorers. Met eigen ogen konden de mogelijkheden van produktie-verhogingen worden waargenomen. Anderen werden in meer technische of administratieve bedrijfstakken te werk gesteld.

1 Wageningen is een waarborg voor de voedselvoorziening van het land. Toen in 1957 door watergebrek een deel van de bevolkingsaanplant mislukte, was de Surinaamse Regering in staat door aankoop van rijst uit Wageningen de voedselvoorziening veilig te stellen. Er kwamen nieuwe hoog producerende rassen beschikbaar, welke tevens beter geschikt zijn voor het machinaal oogsten. Er is een grote ervaring opgedaan bij het inpolderen en ontginnen van zwampland en bij het mechaniseren van de rijstcultuur.

1 1 Ondanks de hier opgesomde voordelen, welke 't Wageningenproject aan land en volk biedt, wordt ook in de Stichting het als een gemis gevoeld, dat dit project nog niet meer rechtstreeks bijdraagt aan de opbouw van dit land en aan de ontwikkeling van zijn landbouw. Hieruit is de gedachte voortgekomen om rond Wageningen als z.g. kernbedrijf, een soort middenstands bevolkingslandbouw tot ontwikkeling te brengen. Hiermede zou aan Wageningen een nieuwe doel worden gegeven, welke de oorspronkelijke doelstellingen in belangrijkheid verre overtreft. Aan dit idee willen wij dan tot besluit nog enige aandacht schenken.

Wageningen met een nieuw doel.

De gedachte aan een kernbedrijf is niet nieuw. Men vindt deze reeds in verschillende delen van de wereld en in allerlei vormen.

De gemiddelde grootte van de Surinaamse landbouwbedrijven is 1—2 ha. Waar hierop meestal rijst als enig gewas wordt verbouwd, betekent dit dat het bruto gezinsinkomen niet veel groter is dan Nf 600,——Nf 1.200,— per jaar. Zo is momenteel de situatie bij een geschat aantal van 25.000 landbouwers. Z.g. middenstands-landbouwers ontbreken bijna geheel. Deze geringe bedrijfsgrootte is niet vreemd wanneer men bedenkt dat het meeste werk nog steeds met de hand en soms met de os wordt uitgevoerd. Het is nu eenmaal niet mogelijk om met de

hand en in gezinsarbeid veel meer dan 2 ha. rijst te planten of te oogsten. Bij deze bedrijven kan mechanisatie op zeer bescheiden schaal en bij voorkeur in coöperatief verband de helpende hand bieden. Bij de vergaande mechanisatie van de grotere arealen van Wageningen kan 1 arbeider momenteel 30—40 ha. verzorgen. Een dergelijke werkwijze is echter voor de zelfstandige Surinaamse landbouwer, gezien de hoge investeringskosten, ook wanneer een groter areaal ter beschikking staat, niet zonder meer mogelijk. Er moet daarom voor door Surinamers te voeren bedrijven een gulden middenweg worden bewandeld. Dit, in de vorm van een gedeeltelijke mechanisatie en een intensiever gebruik van de grond door de inpassing van andere gewassen en eventueel van boomcultures, zoals bananen, citrus en cacao en mogelijk ook veeteelt tesamen met vergroting van de bedrijven. De mogelijkheden van opname van andere gewassen zijn door het op Wageningen verrichte onderzoek aanzienlijk vergroot. Dit opent nieuwe perspectieven voor een gunstige arbeidsverdeling en een betere benutting van de grond.

De gedachten gaan nu uit naar bedrijfjes van circa 12 ha. Dit zou een eerste stap kunnen zijn naar de vorming van een nieuwe boerenstand. Juist deze opheffing van de Surinaamse landbouwer, gepaard gaande met een verhoging van het inkomen, kan van groot belang worden geacht.

Het zal de lezer duidelijk zijn dat voor de ontwikkeling van deze bedrijfjes geen betere plaats kan worden gevonden dan rond een bestaand kernbedrijf. Dit kan n.l. voorzien in vele zo noodzakelijke diensten, onontbeerlijk voor het kleine boerenbedrijf. Hier mogen als voorbeelden worden genoemd: de aanwezigheid van een machine- en werktuigenpark, reparatie-gelegenheid, de onderdelenvoorziening, de levering van zaaizaad, kunstmest en bestrijdingsmiddelen, gelegenheid tot opslag, verwerking en afzet van het produkt, voorlichting en kennis van zaken. Hierin kunnen groot-landbouw of het ondernemingsbedrijf en de klein-landbouw of boerenbedrijf op vruchtbare wijze samenwerken en elkaar door wederzijdse afhankelijkheid versterken.

Stichting voor de ontwikkeling van machinale landbouw in Suriname.

**DE NEDERLANDSCHE BANK N.V.
TE AMSTERDAM**

heeft op haar Studiedienst gelegenheid tot plaatsing van een

Drs. in de Economie

De taak van de aan te stellen functionaris omvat in het bijzonder het zelfstandig analyseren (o.a. langs statistische weg) van economische en monetaire verschijnselen op nationaal en internationaal terrein.

Kennis van geld- en bankwezen strekt tot aanbeveling.

Maximum-leeftijd 35 jaar.

Degenen die verwachten in de loop van het jaar 1961 hun studie in de economie met succes te zullen beëindigen kunnen eveneens reflecteren.

Sollicitanten moeten bereid zijn zich eventueel aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Eigenhandig geschreven sollicitaties (voorzien van pasfoto) onder opgave van leeftijd en uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding (studierichting, keuze- en bijvakken), praktische ervaring enz., te richten aan de Chef Personeelzaken, De Nederlandsche Bank N.V., Postbus 98, Amsterdam-c.

SURINAME

heeft met voortvarendheid de uitvoering van de operaties „sprinkhaan” en „schildpad” ter hand genomen. De bedoeling van eerstgenoemde operatie is te komen tot een versnelde inventarisatie van de natuurlijke hulpbronnen. Hiertoe worden over het gehele land kleine vliegvelden aangelegd, geschikt voor het landen van een DC 3 of een CC 340. Rond elk van deze „airstrips” wordt een kring van helioper-velden vrijgemaakt van waaruit de veldploegen snel het terrein van onderzoek kunnen bereiken. Het plan is binnen 7 jaar te komen tot een volledige geologische kaart van Suriname. Zonder genoemde luchtverbindingen zou met deze onderneming 40 à 50 jaar gemoeid zijn. De „schildpad” operatie beoogt de aanleg van wegen in het zuidelijke en nagenoeg geheel met oerwoud overdekte gedeelte van het land. Ook de vliegvelden zullen door dit wegennet onderling verbonden worden.

De Hindostanen in Suriname

5 Juni 1873 arriveerde in Paramaribo het Engelse schip „Lalla Rookh” met aan boord 399 Hindostanen uit het verscheepsdepôt Calcutta. De immigratie van Brits-Indische arbeiders in Suriname was een feit geworden.

Niet alleen in Suriname, maar ook in Brits Guyana en vele andere Caraïbische gebieden met een belangrijke plantage-landbouw was de behoefte aan veldarbeiders zo groot geworden, dat men zich gedwongen zag arbeid van overzee aan te trekken. Brits Guyana was Suriname in deze voorgegaan. In 1834 werd hier de slavernij afgeschaft, maar „Already, since 1807 had the slave trade come to an end, and colonial planters were faced with the difficulty of obtaining an adequate supply of labour. Emancipation, therefore, was the final blow which threatened to send the industry to its doom” *). De situatie zou niet zo ernstig geweest zijn, wanneer de vroegere slaven als vrije arbeiders op de plantage gebleven zouden zijn. Maar wat verwacht werd, gebeurde. Na de emancipatie verlieten de negers de plantages om hetzij

als kleine landbouwers, hetzij als losse arbeiders, werk te vinden. D. W. D. Comins schrijft over de houding van de negers na de vrijmaking: „to be a freeman was to be like his master, the occupier of a large house, with, as he supposed, nothing to do but eat and drink and enjoy himself” **)

Deze verwachting bleek moeilijk realiseerbaar; niettemin bleef een gevoel van tegenzin tegen regelmatige arbeid in de landbouw en een verlangen meester te zijn van eigen tijd. Daardoor was het aanbod van arbeid bijzonder labiel geworden en de lonen stegen in de loop van de tijd snel. Immigratie van arbeiders was de enige oplossing voor de grootlandbouw.

Men is daarbij bepaald niet kieskeurig te werk gegaan. Uit China, Madeira, Portugal, India, Indonesië, Afrika, van overal trachtte men arbeiders aan te trekken was het ook in Suriname. Het Koloniaal om aan de vraag te kunnen voldoen. Het Koloniaal Verslag van 1873 vermeldt de volgende cijfers voor de immigratie sinds

1853

Herkomst	1853	'55	'58	'63	'64	'65	'66	'67	'68	'69	'70	'71	'72	'73
Ned. Indië	18												21	81
Madeira	120	155		36	169									
China			487			286	807		517	405				
W.-Indië				61	526			10	174	87	637	337	550	111
Nederland													2	79
Br.-Indië														2449
TOTAAL	138	155	487	97	695	286	807	10	691	492	637	337	573	2720

Zie Dinsdag
13)

Met het begin van de aanvoer uit India is echter een van de meest geslaagde immigraties voor Suriname begonnen. In de periode van 1873 tot 1916 zijn niet minder dan 64 schepen met in totaal 34304 personen in Suriname aangekomen. De voorwaarden, waaronder deze Hindostanen naar Suriname trokken, bestonden uit de verplichting vijf jaar arbeid te leveren tegen een vastgesteld loon met de bedingung van vrije terugreis naar het land van herkomst na afloop van het kontrakt. In de begintijd van de immigratie droegen de planters zelf de kosten van de repatriëring met garantie van het Gouvernement. Later, na de stichting van het z.g. Immigratiefonds werden de kosten hieruit bestreden. Na afloop van kontraktperiode kan de immigrant zich blijvend vestigen in het land. Hij of zij, die afzag van het recht van de vrije te-

rugreis naar India, kreeg f 100,— uitgekeerd. De Klerk ³⁾ rekest ons voor, dat in de periode van 1887 tot eind 1926 in het geheel 11512 Brits-Indiërs uit Suriname naar India zijn teruggevoerd. Dat betekent, dat ongeveer twee-derde deel van het totaal aantal aangevoerde immigranten in Suriname bleef.

Na afloop van de kontraktperiode waren er Hindostanen, die zich opnieuw voor vijf jaar verbonden tot arbeid op de plantage, maar de meesten verkozen de kleine landbouw. Zij werden hierbij ge-

1) „A History of Indians in British Guiana” — D. Nath '46.

2) „Notes on Emigration” — D. W. D. Comins 1893.

3) „Immigratie der Hindostanen in Suriname” — Dr. C. J. M. de Klerk '53.

leef naas Europee nachsate
 "een enorme spaarzin"

steund door het Gouvernement, dat de vestiging van een welvarende landbouwende bevolking voor ogen had en door de aanleg van de z.g. vestigingsplaatsen — dat waren voor de kleinlandbouw in gereedheid gebrachte landbouwgronden — de kleine landbouw trachtte te stimuleren. De Hindostanen hebben deze kans niet onbenut gelaten en de vestigingsplaatsen vormen het punt van uitgang voor hun numerieke, sociale en economische vooruitgang. Al heel spoedig, dankzij een enorme spaarzin en activiteit, huurden of kochten de Hindostanen landbouwgronden buiten de vestigingsplaatsen of — zoals in het distrikt Nickerie — brachten zij nieuwe grond in cultuur. Deze ontwikkeling zette zich snel door en al spoedig beheersten zij de landbouw in het land. In en om Paramaribo werd de groententeelt ter hand genomen en hier wisten zij in korte tijd de groentenvoorziening van de stad te monopoliseren. Niet alleen spaarzin en werkkraft speelden een rol bij deze economische expansie, vooral ook het uitzonderlijk lage levenspeil, waaraan de Hindostaan gewend was, maakte het hem mogelijk iedere concurrentie het hoofd te bieden. Als immigrantengroep waren zij daarbij niet, zoals de Creool, gericht op het verkrijgen van de statusattributen van de bovengroep. De seigneuriale levensstijl van de stadscreool was de Hindostaan vreemd. Ook de kleinhandel en het ambacht trok hem. Kleermakers, goud- en zilversmeden, kolenbranders, mandenmakers, venters van Hindostaanse afkomst vestigden zich in de stad. Later weer autoverhuurders, taxichauffeurs, winkelhouders en kooplieden.

Het onderwijs lag aanvankelijk bepaald niet in de belangstellingsrichting van de Hindostaan. Wel werd in 1878 de leerplicht ook uitgestrekt tot de immigrantenbevolking, maar het verzet en de onverschilligheid waren groot. Vooral had men bezwaren tegen het sturen van de meisjes naar de lagere scholen. Van overheidswege echter toonde men een grote lankmoedigheid bij de hantering van de leerplicht ten opzichte van deze bevolkingsgroep. Men heeft zelfs in 1890 op enkele plantages een nieuw schooltype — de „koelie-school" (koeli was de algemene term voor de Hindostaanse immigrant) — ingevoerd, waarbij aan Brits-Indische kinderen in het Hindi werd lesgegeven. Veel sukses heeft deze nieuwe school niet gehad. Langzamerhand kreeg de Hindostaan meer waardering voor onderwijs en ontwikkeling en beareep hij, dat ook hier moeijlichkeiten voor een positieverbetering gelegen waren. Meer en meer verlegt zich de ambitie, die oorspronkelijk vooral gericht was op de landbouw en de handel, naar de sektor van de vrije beroepen en de overheidsfuncties. Daarmee conformeert de Hindostaan zich aan het ambitieniveau van de Creoolse bevolking.

Aantalsverhoudingen.

Suriname is verdeeld in de distrikten Nickerie, Saramacca, Suriname, Commewijne, Marowijne en het nieuwe distrikt Brokopondo. De spreiding van de verschillende bevolkingsgroepen over de distrikten en de aantalsverhoudingen in de stad Paramaribo geven het volgende beeld te zien:

Bevolking van Suriname (excl. Boslandbewoners) verdeeld naar de landaarden *) en naar de distrikten.

Para 1

	Par'bo	Comme	Cor	Maro	Nick	Sara	Sure	Brokop.	Totaal
	10	2	1	1	2	2	2		
Creolen	77.721	1.365	3.577	6.298	5.197	1.064	18.837	1.323	115.382
Hindostanen	22.585	4.844	22	414	14.360	6.408	44.903	1	93.537
Javanen	5.529	12.225	427	2.676	3.957	3.434	14.926	21	43.195
Chinezen	3.285	64	30	125	395	39	499	4	4.441
Europeanen	2.835	186	10	106	246	—	1.072	18	4.473
Anderen	1.523	112	3	455	575	34	633	9	3.344
TOTAAL	113.478	18.796	4.069	10.074	24.730	10.979	80.870	1.376	264.372

*) Bron: Algemeen Bureau Statistiek, Paramaribo.

Uit deze cijfers blijkt, dat Paramaribo, Coronie en Marowijne een overwegend Creoolse bevolking hebben. Voor de Hindostanen zijn Nickerie, Saramacca en het Suriname distrikt de woonplaatsen; het zijn de bij uitstek agrarische gebieden. Javanen domineren in de Commewijne, terwijl de Europeanen vooral in Paramaribo te vinden zijn, waar ook de Chinezen relatief sterker tegenwoordig zijn dan in de distrikten.

De Hindostaanse bevolkingsgroep vertegenwoordigd 35,4% van de totale bevolking — exclusief de boslandbewoners

— en is daarmee de tweede belangrijke bevolkingsgroep in Suriname.

Taal.

Spreekt de Hindostanen in Brits Guyana en Trinidad in hoofdzaak Engels, in Suriname is voor de Hindostaanse distriktbewoner Hindi de omgangstaal. Nederlands verstaat men soms, maar een actieve beheersing ontbreekt of is zeer gebrekkig, met uitzondering van de jonge generatie en enkele vooraanstaanden in het distrikt. Wel kent een ieder het z.g. Neger-Engels en dit is dan ook de omgangstaal met de Creoolse bevolking in het distrikt. In de stad ligt de situatie anders. Niet alleen de jongeren, maar ook de ouderen beheersen hier de Nederlandse taal vrij behoorlijk, al wordt thuis in vele gezinnen nog Hindi gesproken.

De immigranten kwamen uit verschillende delen van India en hun taal was derhalve verschillend. Vooral het Advadhi- en het Bhojpuridialekt van het Hindi werden gesproken. Bovendien kenden de Hindostanen daarnaast het z.g. Hindostani, de algemene omgangstaal voor het gehele Noord-Indiase gebied.

Men kent twee schrijfwijzen, het Nagari en het Perzisch-Arabisch schrift, dat in het bijzonder door de Moslims wordt gebruikt. Het Nagari schrift is afkomstig van het Sanskrit. In Suriname zijn in het Hindi vele Neger-Engelse en soms Engelse woorden geslopen, vaak voor begrippen of zaken, die specifiek Surinaams zijn. Gevoelig als de Hindostaan is voor het behoud van eigen taal, zijn er in de distrikten en ook in de stad Paramaribo verschillende Hindi-scholen opgericht, waar de kinderen in de middaguren les krijgen in het Hindi of Urdu, waarbij dan vooral ook de schrijfwijze wordt geleerd.

Godsdienst.

Er zijn bij de Hindostanen drie religieuze groeperingen te onderscheiden. De christenen vormen de kleinste groep, gevolgd door de Moslims en tenslotte de Hindoes, die verreweg in de meerderheid zijn. Deze laatste groep is weer in twee godsdienstige genootschappen te verdelen, te weten de Sanathan Dharm en de Arya Samaj. De Sanathan Dharm zou men de orthodoxe hindoerichting kunnen noemen. Het is erg moeilijk een scherpe omschrijving te geven van het Hindoeïsme in het algemeen, omdat het zich kenmerkt door veelvormigheid. Wij willen hier volstaan met de opmerking, dat de Sanathan Dharm vooral Vishnu vereert met de inkarnaties van Krishna en Ram. Een aparte sekte vormt de Kabir-

panthi. Zij zijn de aanhangers van Kabir en voor zover bekend, verzetten zij zich tegen het kastensysteem en zijn zij volstrekte vegetariërs. Vele Hindostanen in Suriname weten nauwelijks van het bestaan van deze sekte af.

De Arya Samaj is een moderne richting in het Hindoeïsme. Gesticht door Dayanand in 1875 kreeg deze godsdienst eerst omstreeks 1912 vaste voet in Suriname. Het belangrijke verschil met de Sanathan Dharm is gelegen in de ontkenning van een erfelijk kastensysteem, polytheïsme en beeldenverering. Deze beweging heeft in Suriname veel aanhang gevonden.

De Surinaamse Moslims behoren voor een groot deel tot de Sunnietische richting der Hanafieten, de orthodoxe groep in de Islam. Daarnaast zijn enige Shiïeten, volgelingen van de schoonzoon van Mohammed, Ali genaamd. Het verschil met de Sunnieten ligt vooral in hun opvatting, dat alleen de Koran in geloofszaken uitsluitend geeft; zij wijzen iedere interpretatie van de Khalifen af. Aktief is de Ahmadiya-beweging in Suriname. Zij kennen vooral een zeer sterke „zendings“-gedachte en zijn ook in Nederland vertegenwoordigd.

Kaste.

Het kastensysteem, zoals velen dat kennen uit India, heeft zich in Suriname niet kunnen handhaven. Men kon moeilijk bij de immigratie rekening houden met de kasteverschillen. De vaak gehoorde opmerking, dat de Hindostanen in Suriname voornamelijk gerecruteerd zijn uit de laagste kasten van India, is onjuist. Deze opvatting loopt parallel met de idee, dat bij iedere emigratie vooral de slechte elementen het eigen land verlaten. De Klerk heeft indertijd uit de opgaven van de immigranten bij aankomst berekend, dat „alle meer belangrijke kasten van de United Province en West Bihar waar de Surinaamse Brits-Indiërs voor het overgrote deel vandaan kwamen, zich bevinden onder deze 81“ door de immigranten vermelde kasten 4).

Al heeft zich dan dat Indiase kastensysteem niet kunnen doorzetten in het nieuwe moederland, toch zijn er nog steeds duidelijke sporen van te vinden. Zo weet iedere Hindoe tot welke Varna (de vier hoofdkasten) hij behoort en vaak kent hij ook de kaste. Kaste-endogamie — het trouwen dus binnen de eigen kaste — is als algemeen systeem vervallen, maar wel is vooral bij de Brahman en Ksatriya, de bovengroepen in het kastensysteem — nog steeds een huwelijk met kastegenoten, wanneer ook aan andere voorwaarden wordt voldaan als op-

leiding, vermogen, karakter, familie, etc., preferent. De „ingroup“-gevoelens zijn hier het sterkst. Voor de middengroep, de Vaish spreekt het niet meer in die mate, al komt het nog wel eens voor, dat men zich in het gesprek afzet van de laagste groep, de Sudra's.

4) De Klerk blz. 109.

De relatie kaste—beroep is natuurlijk onder de dwang van de omstandigheden verloren gegaan. De plicht het samen eten met andere kasten te voorkomen, is niet aanwezig.

Sommigen menen, dat de kasten in Suriname te vergelijken zijn met een standenstructuur, zoals in West-Europa. Zo eenvoudig echter is de zaak naar mijn inzicht niet. Kaste-oorsprong en stand lopen beslist niet parallel en de sporen van het oude kastensysteem spelen toch altijd een zeer bepaalde rol, waarop wij in dit verband niet nader willen ingaan.

Huwelijk, huishoudgroep en familie.

Het Hindostaanse huwelijk heeft eerst in 1940 legale erkenning gekregen. Voordien was de bereidheid onder de Hindostanen zich middels de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand in de echt te laten verbinden, gering. Daardoor ontstond de zeer merkwaardige situatie, dat een Hindostaans huwelijk, hoewel voor eigen kring geheel in overeenstemming met de gewoonte gesloten en erkend, in het land als concubinaat werd geregistreerd. Gouverneur Kielstra heeft met zijn Aziatische Huwelijksverordening zowel voor de Moslims als voor de Hindoes deze huwelijken gelegaliseerd mits de voltrekking plaats vindt volgens het gebruik dat binnen deze groepen geldt en in aanwezigheid van een priester, die door het gouvernement als huwelijksbeambte is aangewezen.

Vele bepalingen van het familierecht uit het Surinaamse Burgerlijk Wetboek blijven evenwel van toepassing op dit type huwelijk. De echtscheiding b.v. behoort voor de gewone rechter te worden behandeld, met de bijzonderheid, dat voor de Mohammedanen de echtscheidingsprocedure afgestemd is op hetgeen de Islam dienaangaande leert.

De Hindostaan en vooral het Hindostaanse meisje, trouwt naar Nederlandse begrippen vroeg. In de distrikten is het gebruikelijk, dat de ouders een huwelijkspartner voor haar zoeken, wanneer zij 15 jaar geworden is. De huwelijksleeftijd van de jongens varieert van 17 tot 24 jaar. Vergeleken met een vijftienvintig jaar geleden, toen het nog voorkwam, dat de meisjes voor de intree van de puberteit werden uitgehuwelijkt — dez.g. „gauna“-huwelijken — is de huwelijks-

leeftijd belangrijk verschoven. Dat geldt nog meer voor de stad, waar de meisjes meestal 17 tot 18 jaar oud zijn, voordat zij in het huwelijksbootje stappen.

Huwelijk, gezin en familie zijn belangrijke zaken voor de Hindostaan. Het huwelijksfeest is één van de belangrijkste hoogtijdagen in het familieleven. Na de plechtigheid verlaat het meisje de huishoudgroep van haar ouders en trekt in bij de familie van de jongen. Was het vroeger vrij algemeen, dat het jonge paar bij de ouders bleef inwonen — de z.g. joint-family — nu wordt het meer en meer gewoonte, dat na een korte periode van samenwonen, het jonge stel zich zelfstandig gaat vestigen. Moderne Westerse invloeden hebben zich ook hier laten gelden.

Maar ondanks de groeiende zelfstandigheidsdrang bij de jongere generatie is het familieverband nog altijd van grote betekenis. Bij religieuze plechtigheden, bij geboorte, ziekte en sterfte, blijkt de afhankelijkheid van de familie overduidelijk; van heinde en verre komt men dan samen.

Men zou misschien in een multi-rationale samenleving als Suriname is, verwachten, dat huwelijken tussen de verschillende bevolkingsgroepen algemeen voorkomen. Dat is niet het geval. Vooral bij de Hindostaan wordt een huwelijk met een meisje of jongen uit een andere ethnische groep afgewezen. Ontstaat er toch een „gemengde“ liefdesverhouding dan ziet men vaak, dat het jonge paar met elkaar in concubinaat gaat leven en soms een burgerlijk huwelijk sluit. Maar voor het zover is, zijn de conflicten met de familie niet uitgebleven en menige tere romance lijdt hierop schipbreuk.

De Hindostaanse bevolkingsgroep in Suriname.

Met de immigratie van Hindostanen heeft Suriname zich een werkzame en energieke groep van mensen verworven, die voor de huidige opbouw van het land onmisbaar is. In de landbouw, in de handel en de nijverheid en meer en meer ook in de intellectuele beroepen is het aandeel van de Hindostanen niet meer weg te denken. Al mag niet worden ontkend, dat de sociale en culturele invoe-ging van deze groep in de Surinaamse samenleving tot op de dag van vandaag nog een problematische aangelegenheid is, de bonte samenstelling van de Surinaamse samenleving zal zich in de nabije toekomst omvormen tot een eenheid. Misschien wel een eenheid in verscheidenheid, maar dan toch met de klemtoon op eenheid.

Paramaribo, 29 december 1960.

J. P. Speckmann.

SURINAME

heeft onlangs de Stichting Industrie-Ontwikkeling Suriname in het leven geroepen. De voornaamste doeleinden van deze stichting zijn: het (doen) verrichten van onderzoek naar de mogelijkheid en wenselijkheid van oprichting van nieuwe en van de uitbreiding en/of verbetering van bestaande industriële ondernemingen, het interesseren van buitenlandse ondernemingen en investeerders voor industriële projecten in Suriname, het zelf entameren van ondernemingen met een experimenteel of verkenkend karakter en van ondernemingen die van groot nationaal-economisch belang zijn, doch waarvoor van de zijde van particuliere ondernemers nog geen belangstelling bestaat alsmede het adviseren van de regering omtrent voorzieningen, welke de industriële activiteit kunnen bevorderen.

LIJST VAN GESLAAGDEN OVER DE PERIODE VAN 20-12-1960 t/m 30 JUNI 1961

Candidaatsexamen

1782	20-12-'60	C. H. Willemse
1783		E. H. Bonnewit
1784		D. W. Zandee
1785	22-12-'60	A. J. van den Beld
1786		J. A. J. Cion
1787		J. Foppen
1788		P. W. F. de Boer
1789	27-1-'61	J. A. Tobias
1790		M. Arp
1791		K. Geveke
1792		A. J. Th. Mak
1793		P. C. Maljers
1794		Th. P. A. van Berkel
1795	31-1-'61	E. H. C. Graftdijk
1796		A. Verwey
1797		J. W. Moret
1798		P. J. Hamelynck
1799	10-2-'61	J. J. de Waard
1800		C. J. J. Sweerman
1801		J. Spanjaard
1802		B. F. Baron v. Ittersum
1803	16-2-'61	C. Smits
1804	9-3-'61	B. de Boer
1805	28-3-'61	J. Kooyman
1806		Mej. G. Deunk
1807		F. A. Nulle
1808		R. Kaptijn
1809	28-3-'61	W. van der Wel
1810	4-5-'61	A. S. de Leeuw
1811		L. H. Smit
1812		F. A. C. van Hest
1813	16-5-'61	F. H. Bohré
1814		H. J. van Reijen
1815		J. Middelhoven
1816		Th. Tj. M. Veringa
1817	8-6-'61	J. N. Kors
1818		A. H. M. Cavadino
1819	9-6-'61	M. W. Nieuwenhuys
1820		W. M. Willems
1821		H. van Werkhoven
1822		J. W. M. Heslenfeld
1823		R. A. van Erven Dorens
1824	27-6-'61	A. G. Masseur
1825		C. P. J. Erwich
1826		C. H. van der Tak
1827		P. Croon
1828		A. Blom
1829		P. Flamman

1830	29-6-'61	M. M. G. Fase
1831		T. Hübner
1832		M. G. Rem
1833		W. N. W. Hesselmans
1834		W. J. C. M. Haack

Doctoraalexamen

1048	9-12-'60	H. H. D. van der Hulst
1049	13-12-'60	Tjio Eng Tjiang
1050		F. Botman
1051		P. F. Anink
1052	19-12-'60	J. A. Frederiks
1053		E. Nypels
1054		S. Bergsma
1055		J. M. Nijhuis
1056	22-12-'60	D. K. Zoon
1057		N. J. Gratama
1058		W. Navis
1059		F. J. Rinsma
1060	2-2-'61	H. E. Wijnberg
1061	3-2-'61	A. G. F. Boersma
1062	6-2-'61	H. W. Wamstekker
1063	14-2-'61	H. J. van den Burg
1064	14-2-'61	J. Hurkmans
1965	11-3-'61	J. de Ruijter
1066	27-3-'61	W. N. Meijer
1067		A. H. J. Vijge
1068		J. Th. Degenkamp
1069	21-4-'61	W. A. Verwoerd
1070	22-4-'61	F. van Puffelen
1071	4-5-'61	J. Kok
1072	17-5-'61	C. R. Rog
1073	25-5-'61	I. van der Zijpp
1074	8-6-'61	D. van der Werf
1075	9-6-'61	M. L. Cleyndert
1076	12-6-'61	A. van Dantzych
1077	17-6-'61	G. V. A. Witteveen
1078	28-6-'61	A. Franken
1079	30-6-'61	A. P. Bakker

Baccalaureaatsexamen

15-6-'61	L. J. J. Boer
----------	---------------

Accountantsexamen

13-12-'60	Z. Heslinga
	R. Lindeman
	W. van Roon

P. VELTHUYS Cz.

econ. drs.

Repeteert

Candidaatsexamen :

Sociale en Bedrijfseconomie

Doctoraalexamen:

Bedrijfseconomie

Marnixstraat 290 - Kamer 309 - Amsterdam-W.

Spreekuur: Woensdag 3 tot 4 uur.

Tel. Zaandam (K 2980) 63315, s'avonds en weekend.

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHuishoudkunde

1961

35e jaargang

Redactie: *Drs. A. L. Brok, Prof. A. Goudeket, Prof. Dr. A. Th. de Lange, Prof. Dr. J. L. Mey, Drs. J. Modderaar, Prof. A. M. van Rietschoten, Prof. Dr. H. J. v. d. Schroeff en Drs. P. J. van Sloten.*

Verschijnt maandelijks, behalve in de maand augustus; men abonneert zich voor de gehele jaargang. Abonnement per jaar f 17.50. Proefnummer op aanvraag gratis. Voor studenten bestaat gelegenheid tot het nemen van een studieabonnement tegen de gereduceerde prijs van f 11.— per jaar.

J. MUUSSES N.V. - PURMEREND

levering ook via de boekhandel

W. GRADER

Econ. Drs

repeteert

Doctoraal examen:

Sociale en Bedrijfseconomie

ROERSTRAAT 102 hs

TELEFOON 717915

K. DE POUS

ECON. DRS

repeteert voor

CANDIDAATS- EN DOCTORAAL-EXAMEN

de onderdelen

SOCIALE ECONOMIE EN BEDRIJFSECONOMIE

DIEPENBROCKSTRAAT 18

Telefoon ongewijzigd: 71.55.88